

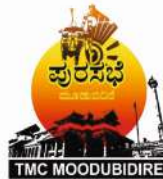
LAKEs AND TANKs OF JAINA KASHI, MOODUBIDIRE

ಜೈನ ಕಾಶಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಕೆರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೊಳಗಳು

CDDIndia
Water | People | Nature

Rotary
ROTARY CLUB MOODBIDRI

SBI FOUNDATION
Service Beyond Banking

Lakes and Tanks of Jaina Kashi Moodubidire

ಜೈನ ಕಾಶಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಕೆರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೊಳಗಳು

Prepared by:

Sanjana Srikanth

Tanay Timblo

Map Credits:

Sanjana Srikanth

Design and Illustration Credits:

Samana Srikanth

Organisational Contact Details:

CDD India, Survey No.205 (Opp. Beedi Workers
Colony), Kommaghatta, Road, Bande Mutt,
Kengeri Satellite Town, Bengaluru, Karnataka
560060

May 2025

© CDD India

ಕೆರೆಗಳಂ ಕಟ್ಟು, ಮರಗಳಂ ನೆಡು....

(Build lakes, plant trees)

Words of Kempegowda's mother while Bengaluru was being built

CONTENTS

1 Lake Masterplan

2 About The Book

3 About SBI Foundation

4 About Rotary Charitable Trust

5 About CDD India

6 Forewords

7 Acknowledgements

8 Symbology

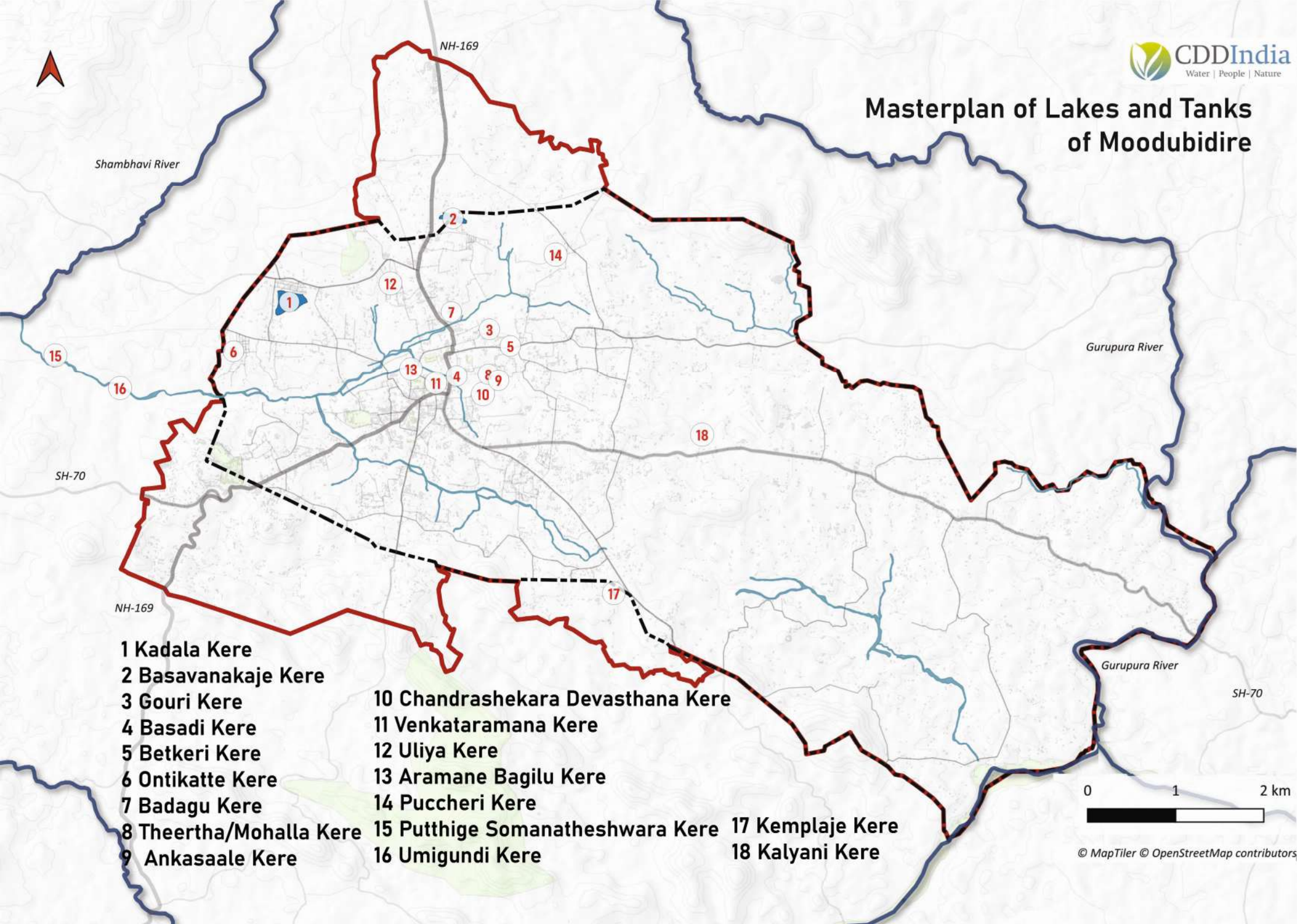
9 The 18 Lakes

10 Interventions

11 Glossary

Masterplan of Lakes and Tanks of Moodubidire

- 1 Kadala Kere
- 2 Basavanakaje Kere
- 3 Gouri Kere
- 4 Basadi Kere
- 5 Betkeri Kere
- 6 Ontikatte Kere
- 7 Badagu Kere
- 8 Theertha/Mohalla Kere
- 9 Ankasaale Kere

- 10 Chandrashekara Devasthana Kere
- 11 Venkataramana Kere
- 12 Uliya Kere
- 13 Aramane Bagilu Kere
- 14 Puccheri Kere
- 15 Putthige Somanatheshwara Kere
- 16 Umigundi Kere

- 17 Kemplaje Kere
- 18 Kalyani Kere

ABOUT THE BOOK

“Oh! Yes.... there was a bigger lake here once.... when I was young, people used to take water from here, we children used to play here, we used to see some birds too. But once piped water supply came, people stopped coming here ....”

- A Resident of Moodubidire

This nostalgic reflection captures the essence of many of our lakes and ponds in towns and cities today. The convenience of piped water supply has altered our interaction with these vital waterbodies, reducing many to mere urban aesthetic components, tertiary treatment systems for wastewater or even dumping grounds for solid waste into the invisible depths of water. The historical significance, the biodiversity they nurtured, and the lives they sustained are often overlooked. Despite our reverence for ‘water as life’ itself, they face significant threats from pollution and encroachment, regardless of their geographical context, rural, urban, or peri-urban.

It is worth noting that many lakes persist today due to the presence of local deities in nearby temples, making the lake itself a symbol of sacred reverence. One of the finest examples for this, is the coastal town of Moodubidire in Karnataka. Moodubidire, in the Tulu Nadu region of Karnataka, is renowned for its natural beauty and as the Jain Kashi, with its 18 Basadis, 18 Temples, and 18 lakes. Most of the lakes here, are preserved by a temple/Basadi or situated in their premises. These waterbodies, integral to ancient Basadis, temples, or shrines, encapsulate rich traditions and rituals.

However, with increasing demand for land coupled with altered relationship and interaction of locals with waterbodies; changes in land use, encroachments and degradation of lakes and tanks have become evident. The practices and rituals associated with these traditional waterbodies are gradually vanishing, and younger generations are losing touch with this socio-ecological wealth. Hence, documenting these waterbodies becomes a crucial step to preserve their cultural and ecological significance and to effectively manage and conserve them for the benefit of all stakeholders.

This booklet serves as an inventory of 18 lakes in and around Moodubidire. With an aim to document and restore these lakes, the Rotary Charitable Trust had compiled a list which served as a reference point for mapping, investigation, and data collection during field visits. Each lake mentioned was mapped, verified with survey details, and documented under aspects such as biotic richness, socio-economic value, appearance, year of creation and rejuvenation (if any), and threats posed to the waterbody. Biotic richness includes floral and faunal diversity, while socio-economic value considers the current use of the waterbody and threats from anthropogenic activities. Satellite images provide a comparative understanding of changes in the lakes’ immediate surroundings. The book presents this data primarily in a graphical format with minimal text to ensure the information is easily comprehensible, visually engaging, and impactful for a wide age range of readers.

The primary findings highlight the lack of conservation and management efforts for these natural assets. While local organizations are working towards conservation and revival, challenges persist regarding operations and maintenance, community connection, and the absence of governing frameworks for waterbody management. The final section proposes actionable solutions, offering a foundation for stakeholders to appreciate their socio-ecological wealth and take action towards conserving and managing lakes and tanks of Moodubidire.

In a collaborative effort of CDD India, supported by esteemed organizations such as SBI CONSERW, Rotary Charitable Trust, and Moodubidire Town Municipal Council, this book hopes to instil a profound sense of value, admiration, and respect for the lakes and tanks of Moodubidire, with an aim to refresh the memories of older generations, reconnect the younger ones with their natural treasures, and nudge those in responsible positions to take action and pay heed to save these waterbodies for the benefit of all.

ABOUT SBI FOUNDATION

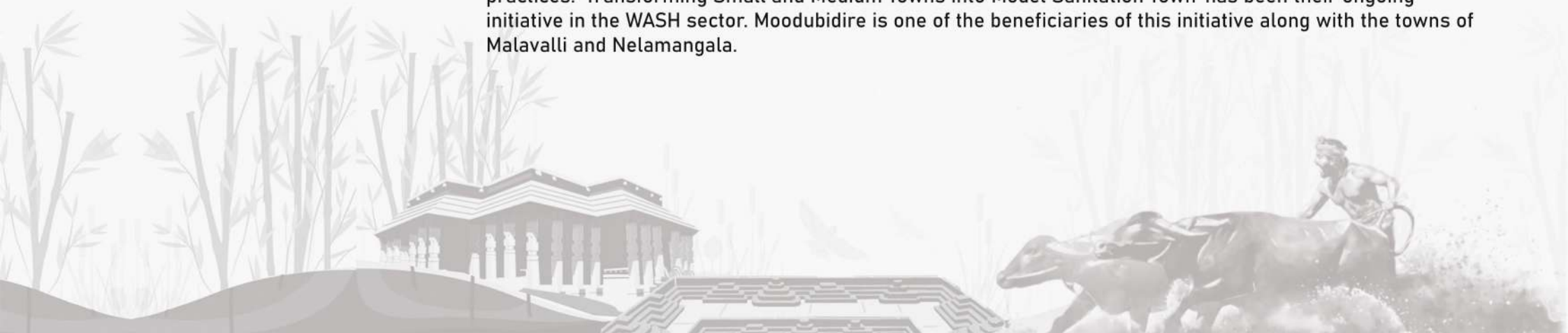
SBI Foundation is the CSR arm of the State Bank Group. True to its tradition of "Service Beyond Banking," the Foundation recognises the importance of engaging with communities across key focus areas such as empowerment of PWDs, rural development, healthcare, education, sustainability & environment, livelihood & skill development, youth empowerment, promotion of sports, and more. In this pursuit, SBI Foundation works across 28 States and Union Territories of India, undertaking several initiatives to make resources available to the most vulnerable sections of the society, directly and through strategic partnerships with impact making entities in the social sector in the most transparent way to create inclusive, sustainable development. SBI Foundation believes in reflecting the ethos of the State Bank Group by running interventions that are ethical, promote growth and equality, and create a positive impact on society.

SBIF CONSERW is the Foundation's flagship program in the area of environment and sustainability. The aim is to ensure environmentally conscious production and consumption, clean energy adoption, restoration of ecosystems and natural resources and conservation of wildlife to contribute towards CONSERVING our planet for a better and sustainable future. Projects are undertaken in four key areas:

- (a) Responsible consumption and production & circular economy
- (b) Renewable energy adoption
- (c) Restoration of vulnerable ecosystems
- (d) Wildlife protection & conservation.

In the area of Sustainable Waste Management, a public-private partnership model is implemented to ensure effective waste management practices. Collaboration with local municipal bodies is sought to meet land and capital requirements for waste management initiatives. Information Education Communication (IEC) activities are conducted to encourage behavioral change and promote sustainable waste management practices. 'Transforming Small and Medium Towns into Model Sanitation Town' has been their ongoing initiative in the WASH sector. Moodubidire is one of the beneficiaries of this initiative along with the towns of Malavalli and Nelamangala.

ABOUT ROTARY CHARITABLE TRUST (R.), MOODUBIDIRE

Dr. Muralikrishna
Charter President

Dr. Harish Nayak
Charter Secretary

Dr. Yathikumar Gowda
Treasurer

Rotary Charitable Trust(R): 2016-2022

Rtn. Nagaraj
President

Rtn. Raviprasad Upadhyaya
Incoming President

Rotary Club Moodubidire

Rtn. P K Thomas
President

Rtn. Raviprasad
Secretary

Rtn. Jayaram Kotian
Treasurer

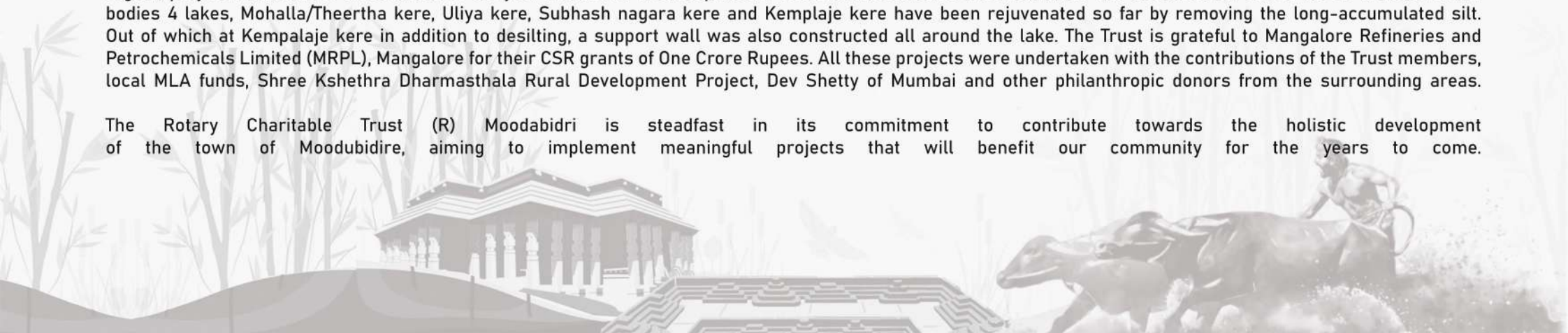
Rotary Charitable Trust(R): 2022-2025

Rotary Charitable Trust (R.) Moodubidire, was established on March 10th of 2016 as an associate of Rotary Club Moodubidire. The intention of the Trust was to implement large projects of Rotary Club by a dedicated team of members for a lasting impact and also to source the necessary funds to bring the various initiatives to life.

ROTALETS was one such project which was started in the year 2014-15. Through ROTALETS, the trust is providing toilet and bathroom to the deserving beneficiaries, particularly to the households with females or girl child in the family. While choosing the beneficiaries, priority was given to those households that did not have proper land records for their houses as these families were not getting any financial help from government unlike those with proper records. So far 138 such toilet-and-bathroom units have been provided in and around Moodubidire under the project ROTALETS, empowering these families to live with dignity and confidence.

Kadalakere lake was given a new lease of life by the Rotary club under the guidance of Late L. C. Soans, which was very successful in water conservation. These days Kadalakere has developed into a bustling tourist destination too. Taking inspiration from this project and by considering the situation of the water bodies of the region, project ROTALAKES was started in the year 2016. As a first step all the lakes of Moodubidire were identified and documented. Out of the 20 identified water bodies 4 lakes, Mohalla/Theertha kere, Uliya kere, Subhash nagara kere and Kemplaje kere have been rejuvenated so far by removing the long-accumulated silt. Out of which at Kemplaje kere in addition to desilting, a support wall was also constructed all around the lake. The Trust is grateful to Mangalore Refineries and Petrochemicals Limited (MRPL), Mangalore for their CSR grants of One Crore Rupees. All these projects were undertaken with the contributions of the Trust members, local MLA funds, Shree Kshethra Dharmasthala Rural Development Project, Dev Shetty of Mumbai and other philanthropic donors from the surrounding areas.

The Rotary Charitable Trust (R) Moodubidire is steadfast in its commitment to contribute towards the holistic development of the town of Moodubidire, aiming to implement meaningful projects that will benefit our community for the years to come.

ABOUT CDD INDIA

Sectors we work in

Wastewater Treatment

for single households, apartment complexes, hospitals etc. through decentralized wastewater treatment systems

Faecal Sludge Management

for cities/towns without sewerage networks where people depend on septic tanks and soak pits

Waterbody Rejuvenation

through nature-based interventions that restore nature's self-cleansing abilities to keep waterbodies clean

Solid Waste Management

through decentralized interventions that enable treatment and reuse close to the point of waste generation

CDD India is a non-profit, headquartered in Bangalore. Our purpose is to innovate, demonstrate, and mainstream Nature Based Solutions for inclusive water and sanitation. In 2005, CDD was formally established as a society. The society today consists of 18 member organisations. Beyond the member organisations, CDD actively collaborates with dozens of organisations across domains to scale up sustainable water and sanitation solutions. Some of our major Global partners include BMGF, BORDA, GIZ, British Red Cross. We also collaborate with eminent academic and research institutions like UC Berkeley, EAWAG, IIT Bombay etc.

We aim to accomplish our purpose by developing contextualized, decentralized and resilient nature-based solutions and hybrids through adoption of systems approach. Nature Based Systems (NBS) are inherently low on life cycle costs, carbon footprint and circular in character. Thus, NBS are sustainable over the long term. We are committed to unlocking the potential of Decentralization which tries to tackle the issue of water pollution as close to the source as possible.

CDD India has technically supported 14 States across the country treating 200+ Million litres of Blackwater/ Faecal sludge generated till date. CDD and its network have installed more than 500 decentralised wastewater treatment systems which treats more than 15 million litres of wastewater (Used water) everyday. CDD India has trained more than 6000 Government officials, individuals and professionals from more than 30 countries.

FOREWORD

S Abdul Nazeer
24th Governor of Andhra Pradesh

S. Abdul Nazeer

RAJ BHAVAN
VIJAYAWADA 520 002

30.05.2024

अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजम् ।
जल में अमृत है, जल में औषधि है।
There is nectar in water; there is medicine in water
(Rigveda 1.23.19)

The importance of water had been widely described in our Vedas with 101 synonyms. According to Yajurveda, water is considered as the elixir of life, and without water life is not possible on earth. Just like the famous line, 'water, water everywhere and not a drop to drink', in S.T. Coleridge's poem, water is all around us but it is not clean or safe enough to drink. The lack of clean or safe water will lead to an unsustainable future as the global population increases from 7.5 billion today to 9 billion by 2050.

Moodubidire, the Jaina Kashi, is prominent for the existence of 18 Basadis, 18 Temples and 18 Lakes. However, over the period, the existence of 18 lakes became questionable. But due to the continuous efforts of the Rotary Club, today not 18 but 20 lakes have been identified within the vicinity of Moodubidire, like the 20 types of water described in Atharvaveda.

It is heartening to note that the Rotary Charitable Trust is making an effort to not only revive and rejuvenate the tanks and lakes of Moodubidire, but also to formulate actions for their conservation and management.

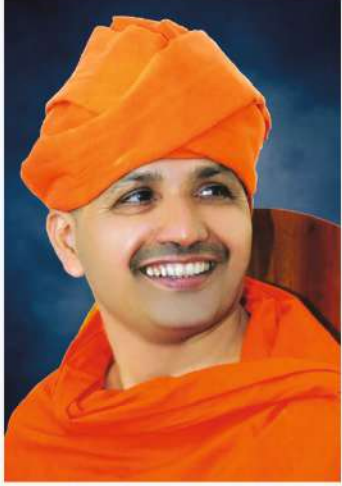
I congratulate the team of Rotary Club for their great initiative and appreciate their efforts to revive and rejuvenate the lakes and tanks of Moodubidire and conserve this invaluable resource for posterity.

S. Abdul Nazeer
S. Abdul Nazeer

FOREWORD

Jaina Mutt Swamiiji

ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಜೈನಕಾಶಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು ಜೈನರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಆತಿಥ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದರೆ ಜೈನೇತರರಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಂಶಪುರ ಅಥವಾ ವೇಣುಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ಪಾಚೀನ ಬಸದಿಯಾದ ಗುರು ಬಸದಿ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಬಸದಿಯು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿತ್ತು. ಕಾಲದ ದವಡೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಕೆಲಕಾಲ ಈ ಊರು ಮತ್ತು ಈ ಬಸದಿಯು ಜೈನರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೊರತೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಬಾಧೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಆರಣ್ಯಮಯವಾಯಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಗಿಡ ಮರಗಳ, ಬಿದಿರು-ಪೊದರುಗಳ ಒಳಗೆ ಈ ಬಸದಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಬಿದಿರ ಮಳೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಿದಿರ ಅಥವಾ ವೇಣುಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. (ವೇಣು ಎಂದರೆ ಬಿದಿರು) . ಅದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವೇಣುಪುರ, ವಂಶಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬಿದಿರ, ಮೂಲ್ಕಿ, ಮಂಗಳೂರು ಮುಂತಾದ ಬಂದರು ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮೂಡು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಮೂಡುಬಿದಿರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು. ಆದೇ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇಂದು ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಬಸದಿಗಳಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟು ಜೈನ ಪ್ರತಿಕರು ಜೈನ ನಿರ್ಗಂಧ ಸಾಧು, ಗುರು, ಶ್ರಾವಕರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಊರಿಗೆ ಪ್ರತಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು ತುಳುನಾಡು ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ೩೨ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಎರಡು ನಗರಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಬಾರಕೂರು ೧೬ ಪಟ್ಟಣಗಳಿರುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಂಗಳೂರು ಇನ್ನೊಂದು ೧೬ ಪಟ್ಟಣಗಳಿರುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಎರಡು ನಗರಗಳ ನಗರಾಧೀಶ್ವರರಾದ ಕೇಶವಣ್ಣ ಬಸವಣ್ಣ ಜೈನರಾಗಿದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಪರೋಪಕಾರಿಗಳೂ ಜನಾನುರಾಗಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ನಗರೇಶ್ವರರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಸರಿನ ೨ ನಿಶಿದಿ (ಮುಡಿಜ, ದೊಪ, ಅಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ನಂತರ ಸ್ಮೃತಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟುವ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪಿರಮಿಡ್ ಆಕಾರದ ಸ್ಮೃತಿ ಮಂಟಪ ಆರ್ಥಾತ್‌ಸಮಾಧಿಸ್ಥಾನ) ಈಗಲೂ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಇತರ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಟ್ಟಾರಕರ ನಿಶಿದಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ, ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಬಗಿನ ಅಂದ-ಚೆಂದ ಗಿರಿ-ಕಂದರಗಳ ಸದ್ವಾದ್ಯ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಪಶ್ಚಿಮದ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರದ ಕರಾವಳಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪುರಸಭಾ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಶ್ಯಾಮಲವಾದ ಅನನಾಸಿನ, ನಾನಾ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳ. ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಸಾಲುಗಳು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ತೆಂಗು, ಕಂಗು, ಬಾಳೆ, ಗೇರುಬೀಜ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಕೊಕ್ಕೋ, ರಬ್ಬರ್, ಕರಿಮೆಣಸು, ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ- ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದು ಮೂರು ಇಂಜಿನೀಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಮೂರು ಪದವಿ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಸುಮಾರು ೨೦ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಪದವಿಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರುವ ಜೈನ ಕಾಶಿಯು ವಿದ್ಯಾಕಾಶಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಚಾರ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಬಸದಿ, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಗುಡಿ-ಗೋಪುರಗಳು, ಕೋಟೆ- ಕೊತ್ತಲಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ಬಸದಿ ಪರಿಸರ ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯರ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರ ಪಾಲಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು ಮೌನವಾಗಿ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಜಲಭರಿತ ಸರೋವರಗಳು, ಬಾವಿ ಹಾಗೂ ಕೆರೆಗಳು ಈ ಊರಿನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆರಗನ್ನಿತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಅರಮನೆ, ಬಸದಿಗಳು,

ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಮೂರನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಿಂದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಕೇವಲಿ ಭದ್ರಬಾಹು ಮುನಿಗಳ ಸಂಘವು ಆಗಮಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನರು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ದಶಭಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಮಂಗಳಾಪುರದ ಬಳಿಯ ನಾಗ ಸರೋವರದ ಬಳಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಮುನಿಗಳು ಪೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತಥಾಭಿನಂದನ ನಾಗಪ್ರದೇ ಮಂಗಳಾಪುರೇ ವಂದೇ ಆಶಾರಮ್ಯೇ ಪಟ್ಟಣೇ ಮುನಿಸುವ್ರತಂ ತಥೈವ ವಂದೇ (ಪಾಸಂ ತಥ ಆಹಿಣಂದ ಕಾಗಹಿದೇ ಮಂಗಳಾಉರೇ ವಂದೇ |ಆಸಾರಮ್ಯೇ ಪಟ್ಟಣಿ ಮುಣಿಸುವ್ರ ಓ ತಥೇವ ವೊದಾಮಿ) (ದಶಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಾಕೃತನಿರ್ಮಾಣಭಕ್ತಿ. ೨೦) ಅರ್ಥಾತ್‌ಮಂಗಳಾಪುರವು ಸತ್ಯಪುತ್ರ ಎಂದು ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಂಗಳೂರು ಆಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬಳಿಯ ನಾಗಸರೋವರವು ಪ್ರಾಚೀನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯು ಇರುವುದು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಬಸದಿಯು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯಂತೆಯೋ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರ ಗಿರಿನಾರಿನ ಬಳಿಯಿರುವ ಮಹುವಾ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆಯೋ ಸಮಾನ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೬ನೇಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೌರ್ಯವಂಶದ ರಾಜ ಸಂಪ್ರತಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತರೊಂದಿಗೆ ಭದ್ರಬಾಹು ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮಿಳುನಾಡು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮೆರೆದಿದ್ದ ಕಲ್ಯಾಣ, ಅಂದರೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಯತಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಗಮಿಸಿ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶಾಂತಿಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಶಾಂತಿಯ ತಾಣವಾದ ಈ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಗೆ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕುಂದಕುಂದರು, ವಿಷ್ಣು ನಂದಿ ಆಚಾರ್ಯ ಸೇರಿದಂತೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಯತಿಗಳೂ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಆದ್ಯ ಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯವರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಜಿಗಳೂ ೧೨೨೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಜಿನಮಂದಿರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥ, ಜನ, ಧನ, ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ಶಾಂತಿಯ ತಾಣವಾದ ಈ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಬಸದಿ, ದೇಗುಲ, ಗುರು ಮನೆ, ಅರಮನೆ, ಶ್ರದ್ಧಾ ಕೇಂದ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಜನರ ಭವಿಷ್ಯದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆರೆಯ ರಚನೆ ಬಾವಿಯ ರಚನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಜೈನ ಕಾಶಿ ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸೌಹಾರ್ದವಾದ ಬದುಕು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿ ಬಸದಿ ರಚನೆಗೆ ರೋಚಕ ಕಥೆ ಇದೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪರಿಸರ ಕಟ್ಟಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನಗರ ಪಟ್ಟಣ ಧರ್ಮ ಕೇಂದ್ರಗಳ ರಚನೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗಿದೆ.....

FOREWORD

ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯ ಶೋಧನೆ ಇದೆ ಪರಿಸರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಲೋಕನವಿದೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೆರೆ ಗುರು ಬಸದಿಯ ೧ ಪಟ್ಟ, ೨ ಕೆರೆ, ೩ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಸ್ವಾಮಿ ಕೆರೆ. ೪ ಭಟ್ಟಾರಕ ರ ಜೋಡಿ ಕೆರೆ. ೫ ದೇವರ ಕೆರೆ. ೬ ಚೌಳಿ ಕೆರೆ. ೭ ವಸ್ತದ ಕೆರೆ, ೮ ಅಗಸ ನ ಕೆರೆ, ೯ ಗುರುವಿನ ಕೆರೆ, ೧೦ ಅಂಕಸಾಲೆ ಕೆರೆ ೧೧ ಸಮಾಗರ ಕೆರೆ. ೧೨ ನಾಗನ ಕೆರೆ ಹೀಗೆ ೧೮ ಕೆರೆ ಇದೆ. ಹದಿನೆಂಟರ ನೆಂಟುಗೆ ಏನು ಮಹತ್ವದ ಹದಿನೆಂಟು ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಗುಣಗಳಷ್ಟೇ ದೋಷವು, ಓರ್ವ ವೈಕ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇರುದರಿಂದ ತೊಳೆಯುವ ಮಾರ್ಜಕದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀರು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನೀರು ದೇಹದ ಕೊಳೆ ತೆಗೆಯುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಹದಿನೆಂಟು ಬಸದಿ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವವು. ಹೀಗೆ ಬಿಂಬ ಚೈತ್ಯ ಚಿತ್ತ ಮನಸ್ಸು ಚೈತ್ಯಾಲಯ ಬಸದಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಬಸದಿ ರಚನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಕಟ್ಟಡ ಕೈ ಬೇಕಾದ ಕೆಂಪು ಕಲ್ಲು ತೆಗೆದ ಪ್ರದೇಶ ಕೆರೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜೀವ ಸಂಕುಲಗಳ ಉಳಿವು ಆರೋಗ್ಯ ಸುಖ ಶಾಂತಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಈ ಕೆರೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬಾವಿ ಅಂತರ್ ಜಲ ಮಟ್ಟ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ನಾಗಲೋಟದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಕೂಡ ಒಂದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊರ ಪರೋಪಕಾರಿ ಸಂಘಟನೆಯಾದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಚಾರಿಟೇಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಕೂಡ ಒಂದು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಅಂತರ್ ಜಲ ವೃದ್ಧಿ ಮಳೆ ಕೊಯ್ಲು ಮೊದಲಾದ ಕೃಷಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಯೋಜನೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಕೆರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಭೂಪಟದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ ಊರು ಮೂಡುಬಿದಿರೆ, ಕ್ಷಯ ರೋಗ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸಂಶೋಧನೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಊರು ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಆದರ್ಶ ನಗರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಚಿತ್ರಣ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕ ಉತ್ತಮ ನಿಯಮ ಅಳವಡಿಸಿ ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕಾಳಜಿಯ ಬರಹ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪಠ್ಯವಾಗಿ ಓದಿಮನನ ಮಾಡಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಈ ರೀತಿಯ ಕಾಳಜಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಿಗಲಿ ಅನ್ನುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ರೋಟರಿ ಚಾರಿಟೇಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಅವರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಅನುಭವ ನೀಡುವ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಜಿನ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಮನಸಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇತೀ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದಗಳೊಂದಿಗೆ

ಜಗದ್ಗುರು ಡಾ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ ವರ್ಯ ಮಹಾ ಸ್ವಾಮೀಜಿ
ಶ್ರೀ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಮಠ, ಜೈನ ಕಾಶಿ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭಟ್ಟಾರಕ ನಗರ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ, ದ.ಕ ಜಿಲ್ಲೆ
ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ- 574227

FOREWORD

ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿ.....

“ ಊರು ಕಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟು ” -- ಎಂಬ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಗಾದೆಯ ಮಾತಿದೆ. ಕೆರೆಗಳು ಜನಜೀವನದ ಜೀವನಾಡಿ. ಒಂದು ಊರು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯ ಬೇಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಕೆರೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಆ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಷ್ಟು ಜನರ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಕೆರೆತೀರದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒತ್ತುವರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮರ್ಪಕ ಯೋಜನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕಲುಷಿತ ನೀರು ತ್ಯಾಜ್ಯವಸ್ತುಗಳು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗಾಗ ಬಾರದೆಂದರೆ, ಕೆರೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನಾಗರಿಕರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದವರು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬದುಕು ಸಾಧಿಸಲು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯ ನಂತರ ನೀರಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ನೀರು ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಜೀವಧಾರಕವಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಜೀವನಕ್ಕೂ ನೀರೇ ಮೂಲಾಧಾರ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಳೆಯ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಜನರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಕೆರೆ ನದಿಗಳ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀರೇ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಸಹಜವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತ ಸಮಾಜ, ಕೆರೆತೊರೆ, ನದಿ, ಜಲಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಬಳಸುವ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯು ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ, ಬಳಸುವ ಕುರಿತು ತನ್ನ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನರು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

Umanatha A. Kotian
MLA of Moodubidire

ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ಮಳೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತು ಮಳೆನೀರನ್ನು, ಜಲಧಾರೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃತಕವಾಗಿ ಜಲಸಂಗ್ರಹಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿನ ಯೋಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಆ ಮೂಲಕ ಮಳೆ ನೀರನ್ನು, ನದಿ ನೀರನ್ನು ಕೆರೆಕುಂಟೆಗಳ, ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಮನಗಂಡು ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಹೊಸದಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂದು ನಗರೀಕರಣ, ಜಾಗತೀಕರಣ, ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಬದಲಾದ ಜೀವನಶೈಲಿ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆರೆಗಳ ಭಾಗಗಳು ಒತ್ತುವರಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಂದ ಕೆರೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತಿವೆ. ನಗರೀಕರಣದ ಕಲುಷಿತ ನೀರು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನದಿ-ತೊರೆಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿವೆ. ಇದು ನೀರನ್ನು ನಿರುಪಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ನದಿ, ಕೆರೆ ತೊರೆಗಳು ಮುಂತಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ,

ಕೃತಕ ಜಲಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಅಧಿಕ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇರುವ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಅತೀ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ. ಇತಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಕುರಿತು ಜಾಗೃತರಾಗಿರ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇರುವ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ಮತ್ತಿತರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ.

ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಕೊರತೆ

ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯ ಕೇವಲ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಸ್ತ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಕೇವಲ ಆರು ಕೆರೆಗಳು ಒಳಪಡುತ್ತವೆ. ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಟ್ವಾಳ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಾವೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಕೆರೆ ಒಟ್ಟು ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೆರೆಗಳು ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ, ಕುಂದಾಪುರ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಕಾಪು ವಿನಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಕೆರೆಗಳು, ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಕೆರೆಗಳು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ದುರಸ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 3777 ಕೆರೆಗಳಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ 4 ಕೆರೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ” ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ಅನುದಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷತಃ ಮೂಡುಬಿದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇಲಾಖಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಮೂಡುಬಿದರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ 20 ಪ್ರಮುಖ ಕೆರೆಗಳು ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮನದಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿವೆ.. ಅಂತರ್ಜಲ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ನದಿಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಒತ್ತುವರಿ ಮಾಡದೆ ಮಲಿನಗೊಳಿಸದೆ ಕಾಪಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಬಸದಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಯಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ. ನೀತಿನಿಯಮಗಳ ಅನುಸರಣೆ ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಕುರಿತ ಧೈಯಧೋರಣೆಗಳಂತೆ ಆ ಕುರಿತು ನಾವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮನಿಸಿನಿಂದ ಇಲಾಖಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸಮಾಜ ಚಿಂತನಶೀಲರು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪರರು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತಕರು ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಯತ್ನಶೀಲರಾಗ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖಾ ಯೋಜನೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿನ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇಂದಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗಿದೆ.....

ಕೆರೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

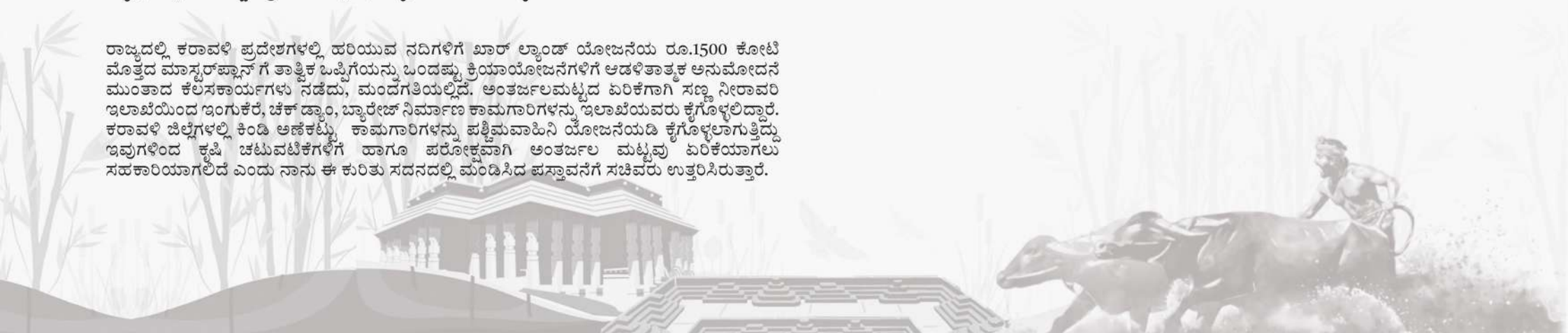
ಕೆರೆಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಉಪಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುರಿತು ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪರಿಸರದ ಜನಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಕೆರೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅವುಗಳ ಸುಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೂಳೆತ್ತುವ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ಯಾವುದೇ ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆರೆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಜನರು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವ ಮತ್ತು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇರುವ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬಳಕೆ ಕುರಿತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸರಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವತ್ತ ಯತ್ನಶೀಲರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳು ಕಡಿವಾಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಎಂಬ ಅರಿವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಕೆರೆಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೃಷಿ ತಜ್ಞ ಜಲತಜ್ಞ ರೋಟರಿಕ್ಲಬ್‌ನ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಡಾ: ಎಲ್.ಸಿ.ಸೋನ್ಸ್ ರವರು 25ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಲಂಗಾರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಡಲಕೆರೆ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಕಾಯಕಲ್ಪವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಕಡಲಕೆರೆ ಸರೋವರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತಾಯಿತು.

ಕೆರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ನದಿಗಳಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಗಳು, ನದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಜಲಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಹಸಿರು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆನೀರು ಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನದಿಗಳು, ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಪುನರ್ಜೀವನ ನೀಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ನೀರಾವರಿ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಸುವ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನದಿಗಳ ಹರಿವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಡಿ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಯೋಜನೆಯು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಧಿಕ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಇಳವರಿ ಸಹ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಜಲಾನಯನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಹಾಗೂ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಿಗೆ ಖಾರ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಯೋಜನೆಯ ರೂ.1500 ಕೋಟಿ ಮೊತ್ತದ ಮಾಸ್ಟರ್‌ಪ್ಲಾನ್ ಗೆ ತಾತ್ವಿಕ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದಷ್ಟು ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆದು, ಮಂಡಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಂತರ್ಜಲಮಟ್ಟದ ಏರಿಕೆಗಾಗಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಇಂಗುಕೆರೆ, ಚೆಕ್ ಡ್ಯಾಂ, ಬ್ಯಾರೇಜ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಇಲಾಖೆಯವರು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿದ್ದಾರೆ. ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಂಡಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವು ಏರಿಕೆಯಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಈ ಕುರಿತು ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗೆ ಸಚಿವರು ಉತ್ತರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಯ ಸಮನ್ವಯದೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ಕೆರೆಗಳ ಹೂಳೆತ್ತುವಿಕೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು, ಮತ್ತಿತರ ಕೆರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪೂರಕ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೆರೆಗಳ ಸುತ್ತ ಜೀವಪರಿಸರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆರೆಗಳ ಬಳಕೆದಾರರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಿ ಕೆರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪಾಲುದಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಜಲಬಳಕೆ ಮಾಡಲು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಮತ್ತು ಸರಕಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗೋಣ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರದೇಶವು ಜಲಸಮೃದ್ಧ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ.

FOREWORD

ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯಿಂದ ಉಜ್ಜಲ ಭವಿಷ್ಯ.....

ಇದು ಮುಂದಿನ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಗೂ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪೂರ್ತಿ ನೀಡಲಿದೆ. ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಲು ನಾವೂ ಉತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಬದಲಾವಣೆ ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗಲಿ.

K. Abhayachandra Jain
Ex-Minister, Moodubidire

ಹದಿನೆಂಟು ಬಸದಿ, ಕೆರೆ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಬೀಡಾಗಿ ಜೈನಕಾಶಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಈಗ ಜ್ಞಾನಕಾಶಿಯಾಗಿಯೂ ವಿಶ್ವ ವಿಖ್ಯಾತ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಜತೆಗೆ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅದೇ ಪರಂಪರೆ ಇಂದಿಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪಥದಲ್ಲಿ ಧಾಪುಗಾಲಿಡುವ ಮೂಲಕ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಡೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ವಿಶೇಷ. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೆರೆ, ತೊರೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಅಂತರ್ಜಲ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ.

ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯೊಂದಿದ್ದ ಕಡಲ ಕೆರೆ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಮ್ಮ ನಡುವಿನ ಕೃಷಿ ತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಎಲ್. ಸಿ. ಸೋನರು ತಮ್ಮ ಕನಸಿನ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಕಡಲ ಕೆರೆ ನಿಸರ್ಗಧಾಮವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅದೊಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಸೋನ್ ಇಂದು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಜಲ ಸಮೃದ್ಧಿ ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲಕ್ಕೂ ಆಸರೆಯಾಗಿ ವಿಹಾರ ತಾಣವಾಗಿ ಹಸುರಿಕರಣ ಕಂಡಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ನಿಸರ್ಗಧಾಮದಲ್ಲಿ, ಬಿದಿರು ವನ ಸಹಿತ ಇಲ್ಲಿನ ಹಸಿರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಸೋನ್ ಅವರೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಸರಕಾರ, ದಾನಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ನಾವೇನು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದೆವು ಅದರ ಯೋಜನೆಯ ಸಮರ್ಪಕ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಇಲ್ಲಿನ ಜಲನಿಧಿ ಆಸುಪಾಸಿನ ಅದೇಷ್ಟೋ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಜೀವಜಲದ ಸಲೆಯಾಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ನಂತಹ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆ, ರೋಟಾಲೇಕ್ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮೊರಿಸಿ ರೋಟರಿಯ ಕನಸುಗಾರರು ಕೆರೆಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಾಡಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ ಈ ಉತ್ಸಾಹ ನಿರಂತರವಾಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಇದೀಗ ಮತ್ತೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಆಸುಪಾಸಿನ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಲಭ್ಯ ನೆರವಿನ ಜತೆಗೆ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕನಸಿನ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹ. ಅಂತರ್ಜಲ, ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಜಲ ಉಳಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಸುವ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯಿಂದ ಉಜ್ಜಲ ಭವಿಷ್ಯ ನಮ್ಮದಾಗಲಿದೆ.

FOREWORD

Sanjay Prakash
Managing Director
SBI Foundation

Recent years have shown a clear link between ecological health and community well-being. Lakes are important for both providing essential resources and holding cultural and historical significance. The lakes restoration study for Moodubidre, Karnataka, is an important initiative focused on restoring key ecological resources and improving the quality of life for local residents.

Moodubidre has a rich heritage and a vibrant community, traditionally supported by its lakes that benefit both the local environment and its residents. However, similar to other regions in India, these water bodies are subjected to human induced challenges such as pollution, encroachment, and degradation. This study aims to tackle these challenges using thorough research, innovative solutions, and collaborative strategies.

This study is very important as it aims to improve the physical and ecological health of the lakes while encouraging the community to engage in stewardship. By combining scientific knowledge with traditional practices, the project aims to establish a standard for sustainable lake management and restoration.

We appreciate the efforts of the researchers, local stakeholders, and government agencies involved in this study. Their dedication and knowledge would play a key role in preserving the lakes of Moodubidre.

We hope that the findings and recommendations of this study will be used as guideline for similar efforts in Karnataka and elsewhere.

FOREWORD

Water is life. All living things, including us human beings, are made up of more than 60% water. Life as we know it cannot exist without water. In our pursuit of water conservation and harvesting, the Rotary Club of Moodubidire stumbled upon a significant water conservation project.

L C Soans
Renowned Agriculturist

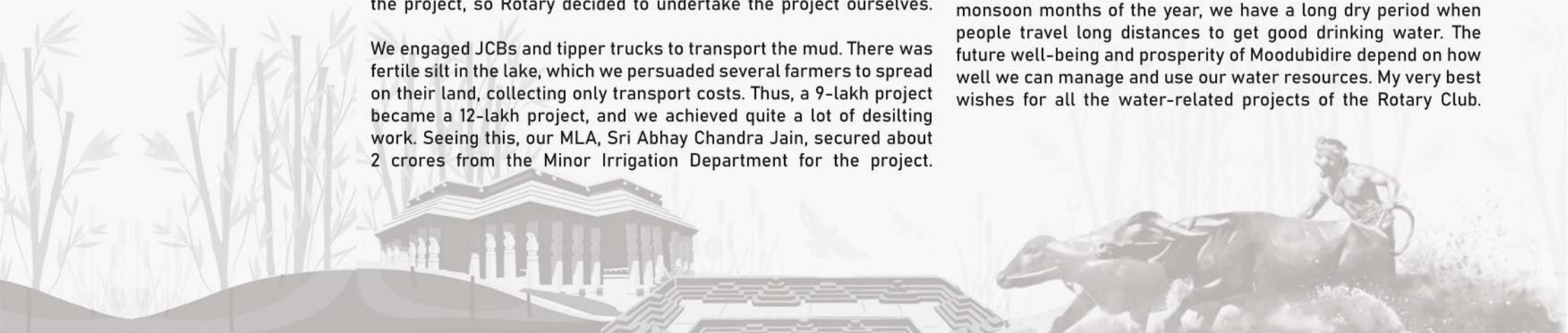
There was an inquiry by the DC, Mr. Kapil Mohan, regarding an application from the Kambala Committee for use of the vast dry bed of the old Kadala Kere. There was also a need for 5-cent plots for landless villagers. I presented to the DC that once a lake's category is changed to some other category, it can never revert to its original category. The original lake must be retained. The DC agreed and asked for other locations for the purposes of Kambala and 5-cent plots. Having revived the Kadala Kere area, we in Rotary felt morally committed to contributing to water conservation. Rotary had a separate fund known as the Rotary Environment Fund. After spending on several projects such as park maintenance and tree planting, we had 1.5 lakhs available in the fund. There was a suggestion to use this for a Rotary matching grant project to get some desks for the Rotary School, though this was not strictly an environmental project. An engineering estimate stated that at least 64 lakhs were required for the lake. We had another 3 lakhs within Rotary, and together 4.5 lakhs were put up to Rotary International for a matching grant for the project. A new club in Brazil agreed to match our project, and in total, we had 9 lakhs for the 64-lakh project. With this amount, we could not interest any contractor to take up the project, so Rotary decided to undertake the project ourselves.

We engaged JCBs and tipper trucks to transport the mud. There was fertile silt in the lake, which we persuaded several farmers to spread on their land, collecting only transport costs. Thus, a 9-lakh project became a 12-lakh project, and we achieved quite a lot of desilting work. Seeing this, our MLA, Sri Abhay Chandra Jain, secured about 2 crores from the Minor Irrigation Department for the project.

Some mud was used on the periphery of the lake to form a one-kilometre-long walkway. A 2-acre island was formed in the middle of the lake to create a future dream project of a bird sanctuary. The island was planted with 50 different types of wild plants and bamboo to attract birds. The walkway was lined with quick-growing shade trees. During the monsoon, the water filled the lake, fish fingerlings were introduced, and boating became a recreational activity. After nearly 10 years, thousands of water birds discovered the place and began to resort to the island's trees, which had grown into a thick, dense forest. The Forest Department, which took over the management of the project, has added many facilities like a forest nursery and a bamboo park. Still, a lot of work needs to be done, such as deepening the lake and puddling the lake bed to reduce seepage and retain more water. Even in its present state, it has become a notable conservation project and a recreation spot for the people of Moodubidire.

I must mention the significant contributions of Rotarians like Norbert Rego, P.K. Thomas, K.R. Pandit, the then president of the club, and many other Rotarians who regularly encouraged us during the dusty excavation work. The bulk of the daily work, including refilling the track, was handled by Rotarian Rego.

Moodubidire is known as a town of 18 Jain temples, 18 Hindu temples, and as many lakes. I am happy that the Rotary Club of Moodubidire continues to take interest in the lake rejuvenation project. Even though we have plenty of rain during the four monsoon months of the year, we have a long dry period when people travel long distances to get good drinking water. The future well-being and prosperity of Moodubidire depend on how well we can manage and use our water resources. My very best wishes for all the water-related projects of the Rotary Club.

FOREWORD

ಕೆರೆಗಳ ಪುನಃಶ್ವೇತನ-ನಮ್ಮ ಅದ್ಭುತ

ನೀರು, ಭೂಮಿ, ಗಾಳಿ, ಬೆಂಕಿ, ಆಕಾಶಗಳು ಪಂಚಭೂತಗಳು. ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೇ ಈ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಕೃತಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಈ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೂ ಒಂದು. ಜಗತ್ತಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ನೀರು ಅವರಿಸಿರುವುದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಪಾಲು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ನೀರು ಶೇಕಡಾ 97% ಇದ್ದರೆ, “ಉಳಿದಂತೆ ಶೇಕಡಾ 03% ನೀರು ಸಿಹಿನೀರಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರು ಶೇಕಡಾ 0.07%ನಷ್ಟು ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದ ನೀರು ಘನರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಹಿ ನೀರು ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಅದರ ಬಳಕೆ ಮಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನೀರು ಬರಿ ನೀರಾಗದೆ ತೀರ್ಥಮಾಗುವುದು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸುವುದು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಲೋಕೋಪಯೋಗದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. “ಕೆರೆಯಂ ಕಟ್ಟಿಸು, ಬಾವಿಯಂ ತೋಡಿಸು” ಎಂದು ಮಗು ಕುಪರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಅಮಾತ್ಯನಿಗೆ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ ಉಪದೇಶ ಅತ್ಯಂತ ಮೌಲಿಕವಾದುದು. ಈ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಕೆರೆ, ಹಳ್ಳ, ಕುಂಟೆ, ಮದಗ, ಬಾವ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಸದಿಗಳ ಬಳಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರಾಧನಾಲಯಗಳು ಕೊಳೆ, ನದೀತಟಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿವೆ. ನೀರಿನ ಹಕ್ಕು ನಮ್ಮ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ 21ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ಹಖಾತರಿ ನೀಡಲಾದ ಜೀವರಕ್ಷಣೆ ಹಕ್ಕಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಎಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈಗಾಗಲೇ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿರುವುದೂ ನೀರಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಖಾತರಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

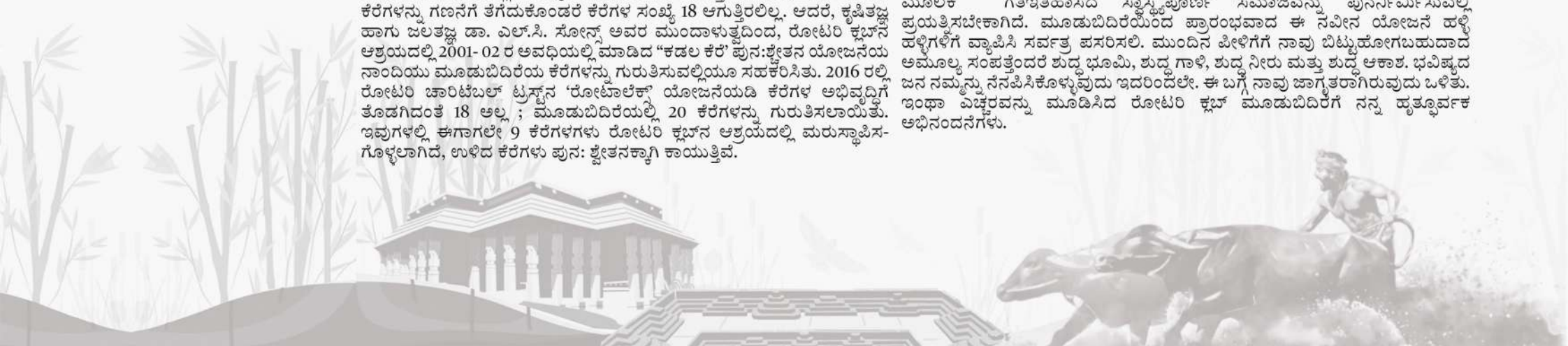
ಜೈನಕಾಶಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು 18 ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಧಾನತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. 18 ಬಸದಿಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ, 18 ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆರೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದು ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೂ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ಬಸದಿಗಳ ಬಳಿ ಇರುವ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಕೆರೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 18 ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಕೃಷಿತಜ್ಞ ಹಾಗೂ ಜಲತಜ್ಞ ಡಾ. ಎಲ್.ಸಿ. ಸೋನ್ನ್ ಅವರ ಮುಂದಾಳುತ್ವದಿಂದ, ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 2001-02 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ “ಕಡಲ ಕೆರೆ” ಪುನಃಶ್ವೇತನ ಯೋಜನೆಯ ನಾಂದಿಯು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿತು. 2016 ರಲ್ಲಿ ರೋಟರಿ ಚಾರಿಟೆಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ‘ರೋಟಾಲೆಕ್’ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತೊಡಗಿದಂತೆ 18 ಅಲ್ಲ ; ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ 20 ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ 9 ಕೆರೆಗಳನ್ನು ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ, ಉಳಿದ ಕೆರೆಗಳು ಪುನಃ ಶ್ವೇತನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿವೆ.

ಕೆರೆಗಳು ಅಂತರ್ಜಲದ ಮರುಪೂರಣಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ತಾಣಗಳಾಗಿದ್ದು, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಶ್ವಾಸಕೋಶವಿದ್ದಂತೆ, ಶುದ್ಧ ನೀರು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ಆದ್ಯತೆ. ಇರುವ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿಸಿ ಸೈಟ್‌ಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಕಾಡನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಉರುಗಳ ದುರಂತ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದೆ. ಜಲಚರಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆರೆಗಳು, ವಲಸೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಆಶ್ರಯ ತಾಣವೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃತಕಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕದಂತೆಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಈ ಕೆರೆಗಳು ಉತ್ತಮ ಮನೋರಂಜನಾ ತಾಣಗಳಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಮಾಡಿದ ಕೆರೆಗಳ ರಚನೆ “ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಭಾಗ್ಯ ವಿಶೇಷವೇ ಸರಿ.

ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ನಾವು ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತರು. ಈ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದವರು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು. ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣಿನ, ಧರ್ಮಸಾಮರಸ್ಯದ ನೆಲವೀಡಾದ ಈ ನೆಲವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಜನಪದೀಯವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ತಾಲೂಕು. ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇದೊಂದು ಶ್ರೀಮಂತ ಆಕರ, ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಉಪಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪರೂಪ ಇಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕೆರೆಗಳು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಬೆರೆತ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ.

ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಓಡುವ ನೀರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ, ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ, ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕೆಲಸ ನಮ್ಮಿಂದ ಪುನರಪಿ ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಕಾರ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ಗಳು ಸೇವೆ, ಫಲೋಶಿಪ್‌ಳೆಂದು ಅದರದೇ ಸೀಮಿತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಒಂದು ಅಪವಾದ. ಶ್ರೀ ಪಿ.ಕೆ.ಧಾಮಸ್ ಅವರ ಸಮರ್ಥ ಮುಂದಾಳುತ್ವದಿಂದ ರೋಟರಿ ತಂಡವು ಇಂಥಾ ಸಮಾಜೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದೂಡ್ಡ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಇವರ ಈ ಸಾಧನೆಯು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಜನತೆಗೆ ತುಂಬಾ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇದೊಂದು ಮಾದರಿ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆಗೊಳಗಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ನಾನೂ ಒಂದು ಕಿರು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ವಿದ್ಯಾಗಿರಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ ಉಮಿಗುಂಡಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ನನ್ನದು. ಅದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನವರಂತೆ ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳೂ ಯೋಜಿಸಿ, ಸ್ಪಷ್ಟ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗತಇತಿಹಾಸದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಪೂರ್ಣ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ನವೀನ ಯೋಜನೆ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸರ್ವತ್ರ ಪಸರಿಸಲಿ. ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ನಾವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪತ್ತೆಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಭೂಮಿ, ಶುದ್ಧ ಗಾಳಿ, ಶುದ್ಧ ನೀರು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆಕಾಶ. ಭವಿಷ್ಯದ ಜನ ನಮ್ಮನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇದರಿಂದಲೇ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಜಾಗೃತರಾಗಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆದು. ಇಂಥಾ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಗೆ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

Dr. M.Mohan Alva
Chairman
Alva's Education Foundation

FOREWORD

ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವ - ಒಂದು ಚಿಂತನೆ

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ತವರೂರಾಗಿ 'ಜೈನಾಕಾಶಿ' ಎಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯು ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೌದು.

Dr. P. Ganapayya Bhat
Historian

ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಎಂದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನಃ ಪಟಲದಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ಹಾದು ಹೋಗುವುದು 18 ಬಸದಿಗಳು, 18 ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು 18 ಕೆರೆಗಳು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ 18 ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ. ಈ ಪಟ್ಟಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ 18 ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದೂ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ 18 ಕೆರೆಗಳಿರುವುದು ನಿಜವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಇತ್ತಿಚೀನವರೆಗೆ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಕೆಲಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಇಂದು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ 20 ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ, ಅವುಗಳೆಂದರೆ:

1) ಕಡಲಕೆರೆ	11) ಕೇಂಪ್ಲಾಜೆ ಕೆರೆ
2) ತೀರ್ಥಕೆರೆ (ಮೊಹಲ್ಲಾ ಕೆರೆ)	12) ಉಳಿಯ ಕೆರೆ
3) ಗೌರಿಕೆರೆ	13) ಪುಚ್ಚೇರಿ ಕೆರೆ, ಸುಭಾಷ್ ನಗರ
4) ಅರಮನೆಬಾಗಿಲು ಕೆರೆ	14) ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಾಲಯ ಕೆರೆ.
5) ಅರಮನೆ ಕೆರೆ	15) ಬಸವನಕಜೆ ಕೆರೆ
6) ಕೆರೆಬಸದಿ ಕೆರೆ	16) ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕೆರೆ
7) ಪೊಟ್ಟು ಕೆರೆ (ಭಟ್ಟಾರಕರ ಕೆರೆ)	17) ಉಮಿಗುಂಡಿ (ಕಡದಬೆಟ್ಟು) ಕೆರೆ.
8) ಅಂಕಸಾಲೆ ಕೆರೆ	18) ಪುತ್ತಿಗೆ ಸೋಮನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕೆರೆ
9) ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕೆರೆ	19) ಕಡದಬೆಟ್ಟು ಕೆರೆ
10) ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕೆರೆ, ಆಲಂಗಾರು	20) ಒಂಟಿಕಟ್ಟೆ ಕೆರೆ

ಈ ಪೈಕಿ 9 ಕೆರೆಗಳು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಜೈನ ಪೇಟೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶವೇನಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ 9 ಕೆರೆಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು 14-16ನೇ ಶತಮಾನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಗರವಾಗಿಯೂ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಈ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವದ ಜೊತೆಗೆ ನಗರದ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಜಲ ಸಪ್ತನೂಲವನ್ನು ರೂಢಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಉಸ್ತುವಾರಿಯ ಕೊರತೆ, ಪರ್ಯಾಯ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅತಿ ಅವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಜನರ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಾಗಿ ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗುವ ಭೀತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕೆರೆಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಯೋಜನೆಗೆ ನಾಂದಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದವರು ಕೃಷಿ ತಜ್ಞ, ಜಲ ತಜ್ಞ ಹಾಗೂ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಎಲ್.ಸಿ. ಸೋನ್. ಈಗ 25 ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಆಲಂಗಾರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 30

ಎಕ್ರೆ ವಿಸ್ತಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಹೂಳು ತುಂಬಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದ "ಕಡಲಕೆರೆ" ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಕಾಯಕಲ್ಪವನ್ನು ನೀಡುವ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡವರು ಡಾ. ಎಲ್. ಸಿ. ಸೋನ್ ಅವರ ಸಮರ್ಥ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ "ಕಡಲಕೆರೆ ಪುನರುತ್ಥಾನ"ದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ 2001-02ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 30 ಎಕ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಹೂಳನ್ನತ್ತಿ ಕಡಲಕೆರೆಯನ್ನು ಮರು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜಲಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುಮಾರು 24 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆರಂಭವಾದ ಯೋಜನೆಯು ಇಂದು ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಕಡಲಕೆರೆ ನಿಸರ್ಗಧಾಮವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಚಾರ.

ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಕೆರೆಗಳ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. 2016ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ರೋಟರಿ ಚಾರಿಟೇಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ "ರೋಟಾಲೀಕ್ಸ್ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಯೋಜನೆಗೆ ಮರುಜೀವವನ್ನು ತುಂಬಲಾಯಿತು. 2016-20ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದಾನಿಗಳ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಮೊಹಲ್ಲಾ ಕೆರೆ, ಕೇಂಪ್ಲಾಜೆ ಕೆರೆ, ಉಳಿಯ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಸುಭಾಷ್ ನಗರ ಕೆರೆಯ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇವಲ್ಲದೆ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕೆರೆ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದೇವಾಲಯದ ಕೆರೆ, ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಾಲಯದ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಕೆರೆ ಬಸದಿಯ ಕೆರೆಯನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿವೆ. ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾದ ಇನ್ನುಳಿದ 11 ಕೆರೆಗಳು ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವ ಕೆರೆಗಳು ಇಂದು ಪರಿಸರದ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಲಮಟ್ಟವನ್ನು ಸದಾ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವುದು ಸಮಾಧಾನಕರ ಸಂಗತಿ.

ಕೆರೆಗಳೆಂದರೆ ಒಂದು ಊರಿನ ಜೀವ ನೆಲೆಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಕೆರೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ "ಅಮೃತ ಸರೋವರ" ಯೋಜನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕೆರೆ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಯೋಜನೆ, ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ "ನಮ್ಮೂರ ನಮ್ಮ ಕೆರೆ" ಯೋಜನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವವನ್ನು ತುಂಬುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ನೀಡುವ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 40,000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೆರೆಗಳಿದ್ದು ಈ ಪೈಕಿ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 247 ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 432 ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪೈಕಿ ಎಷ್ಟು ಕೆರೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲು ಹೊರಟರೆ ಸಿಗುವ ಉತ್ತರ ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಶಾದಾಯಕ ಎಂಬುದು ಒಂದು ದುರಂತ. ನಗರೀಕರಣ, ಮಾನವನ ಅತಿ ಬೇಡಿಕೆ, ಕೆರೆಗಳ ಒತ್ತುವರಿ ಮುಂತಾದ ಹತ್ತು ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೆರೆಗಳು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬೇಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಜಲಕ್ಷಾಮದ ಇಂದಿನ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಪುನಶ್ಚೇತನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಇಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ಆದ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಶ್ಚೇತನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಪರಿಸರದ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವವನ್ನು ತುಂಬ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಜರೂರಿನ ಅಗತ್ಯವೂ ಹೌದು, ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಹೌದು.

FOREWORD

ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ನೆಲ ಜಲ ಪರಂಪರೆಯ ರಕ್ಷಿಸೋಣ ಬನ್ನಿ....

ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಜೈನಕಾಶಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾವಿರ ಕಂಬದ ಬಸದಿಗಳು ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ. ಹೌದು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಎಂದರೆ 18 ಬಸದಿಗಳು, 18 ದೇವಾಲಯಗಳು, 18 ಕೆರೆಗಳು, 18 ಕೇರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಲವಿತ್ತು. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮೆರೆದಿದ್ದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ವೇಗ, ಸಾಧಿಸಿದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇಂದು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯನ್ನು ಜೈನಕಾಶಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಕಾಶಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಬೀಡು ಇಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ನಾಡಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಜಗದಗಲ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಪಸರಿಸಿರುವುದು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯವರಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಿಮಾನ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೌದು.

ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಂತಹ ಪುಟ್ಟ ಊರೊಂದರಲ್ಲೇ 18 ಬಸದಿಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕೇರಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ 18 ಕೆರೆಗಳೂ ಇದ್ದವು ಎಂದರೆ ಅದಂತಹ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸಮಾಜ ನಮ್ಮದಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾವು ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದ ವರ್ತಕರ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿ, ಅಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ, ವಿಜಯನಗರದರಸರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ, ಸ್ಥಳೀಯ ಚೌಟರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಈ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಈ ಬಸದಿಗಳು, ಕೆರೆಗಳು, ಕೇರಿಗಳ ಜತೆಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೂ ಹೌದು.

ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ 800 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶಿಲಾಕೋಣೆಗಳ ರಚನೆಗಳಿಂದ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 14ರಿಂದ 17ನೇ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಕೆರೆಗಳು ಅಂದಿನ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗಿದ್ದ ಜಲಜಾಗೃತಿಗೊಂದು ತಾಜಾ ನಿದರ್ಶನ. ಬೆಟ್ಟೇರಿ ಕೆರೆ, ಗೌರಿಕೆರೆ, ಅಂಕಸಾಲೆ ಕೆರೆ, ಬಸದಿ ಕೆರೆ, ಮೊಹಲ್ಲಾ ಕೆರೆ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿದರೆ 18ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದ ಕೆರೆಗಳು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಜಲಸೆಲೆಗಳು ಎನ್ನಬಹುದೇನೋ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಜತೆಗೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದಲೂ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಈ ಜಲನಿಧಿಯ ಕೊಡುಗೆಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಲಾಗದವು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಕಡಲಕರೆಯೆಂಬ ಮುಕುಟ!

ಕರಾವಳಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿರುವ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಲಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಆದರೆ ಕಡಲ ಕರೆಯಿದೆ ಎಂದರೆ ವಿಚಿತ್ರ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹೌದು. ಕಡಲಕರೆಯೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿ ಅದ್ಭುತ ಕೂಡ. ಜಲಶೋಧ ತಜ್ಞ, ಪರಿಸರಾಸಕ್ತ ಡಾ.ಎಲ್.ಸಿ.ಸೋನ್ಸೆ ಅವರಂತಹ ದೂರದೃಷ್ಟಿಪ್ತದ ನಾಯಕರಿಂದಾಗಿ ಅರಳಿದ ಜಲನಿಧಿಯೇ ಈ ಕಡಲಕೆರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಎಡವಿದ್ದರೆ ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆಯಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜಲಸೆಲೆಯ ನಿಧಿಯನ್ನೇ ಕಂಡವರಂತೆ ಸೋನ್ನರು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕೆರೆ ಅರಳಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು.

ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಡಲಕರೆಯನ್ನು ಅರಳಿಸಿ ನಿಸರ್ಗಧಾಮವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ರೋಟರಿಕ್ಲಬ್ಬಂತಹ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಸೋನ್ನರ ಜತೆಗೂಡಿತು. ನಂತರ ನಡೆದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿಯದ್ದೇ. ಇಂದು ನಿಸರ್ಗಧಾಮವಾಗಿರುವ ಕಡಲಕೆರೆ ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲಗಳಿಗೂ ನೆಚ್ಚಿನ ತಾಣ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಸಿರು ಹೊದ್ದ ಸಮೃದ್ಧ ತಾಣ.

ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ...

ಕಡಲಕರೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಜತೆಜತೆಯಲ್ಲೇ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಧಾಪುಗಾಲಿಡುತ್ತಲೇ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪೇಟೆಯ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ವಾಣಿಜ್ಯ ವಸತಿ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದವು. ಜನವಸತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಪೇಟೆಯ ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಕೀರ್ಣ, ಕಟ್ಟಡಗಳು ತಲೆಎತ್ತಿ ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿಯೂ ನಾವು ಬೆಳೆದವು. ಆಫ್ಟರ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನಕಾಶಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದವು. ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯತ್ತ ಜನಸಾಗರವೇ ಹರಿಯಿತು. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರೇ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿದ್ದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ 25 ಸಾವಿರ ದಾಟಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹೌದು. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಕಸ ಎಸೆಯಲು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪೇಟೆಯ ಅನೇಕ ಬೀದಿ ಮೂಲೆಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನೀರು, ಕಲುಷಿತ ಪರಿಸರ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಕಸ, ಹಂದಿ ಬೀದಿ ನಾಯಿಗಳ ಅಬ್ಬರದ ದಿನಗಳಿದ್ದವು. ಆ ದಿನಗಳಿಂದ ನಾವೀಗ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ವಾಹನಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದವು. ಆದರೆ ನೆಲ ಜಲರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದಂತಿರುವ ನಾವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನರಕಯಾತನೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಿಲ್ಲ.

Ganesh Kamath
Professor at Canara College

ACKNOWLEDGEMENTS

This book would not have been possible without the generous support and strong encouragement from several dedicated individuals and organizations committed to creating a healthy and beautiful environment.

Firstly, we extend our heartfelt gratitude to the Rotary Charitable Trust, Moodubidire. Their recognition of the deteriorating conditions of several lakes and the necessity to document them laid the foundation for this lake book. The commendable work of the 'Rotalakes' initiative has been pivotal in this endeavor.

We are also grateful to TMC Moodubidire for their constant support during our site visits and documentation work. We acknowledge the efforts of all the individuals and trusts responsible for the protection of tanks and lakes within temple or Basadi premises.

Special thanks to Thomas Sir, who has been a pillar of support with his extensive contacts and in-depth understanding of the town. His insights into the town's transition have been invaluable.

We extend our heartfelt thanks to Abdul Nazeer Sir, Swasthashri Swamiji of the Jaina Mutt and to other distinguished contributors such as Umanath Kotian, Abhayachandra Jain, Sanjay Prakash, the late L. C. Soans, Mohan Alva, Ganapayya Bhat and Ganesh Kamath for their invaluable forewords, which have greatly enhanced the value of this book.

We are also grateful to Ms. Samana Srikanth, a communications intern at our office, for her beautiful illustrations, which have made the book visually appealing and easily comprehensible across all age groups.

The citizens of Moodubidire have enriched this book by sharing their local wisdom and knowledge during our visit to the lakes, particularly the local guardians of the daivas in the Ontikatte area, who generously shared their time and explained various cultural and traditional aspects. We acknowledge their respect and love for the various aspects of Nature.

Finally, we are grateful to SBI Foundation for this book is a byproduct of a larger CSR initiative undertaken under their SBI-CONSERW project, which aims to transform small and medium towns into model sanitation towns, Moodubidire being one of them. To all those who have contributed, we extend our deepest gratitude.

SYMBOLOLOGY

SOCIO-ECONOMIC VALUE

	Fishing
	Tourism
	Bird Watching
	Leisure
	Domestic
	Cultural/ Religious Activities
	Irrigation
	Livestock Management

THREATS

	Pollution from Sewage/ Effluents
	Solid Waste Dumping
	Loss of Socio-Ecolog- ical Memory
	Encroachment
	Eutrophication
	Habitat Degradation

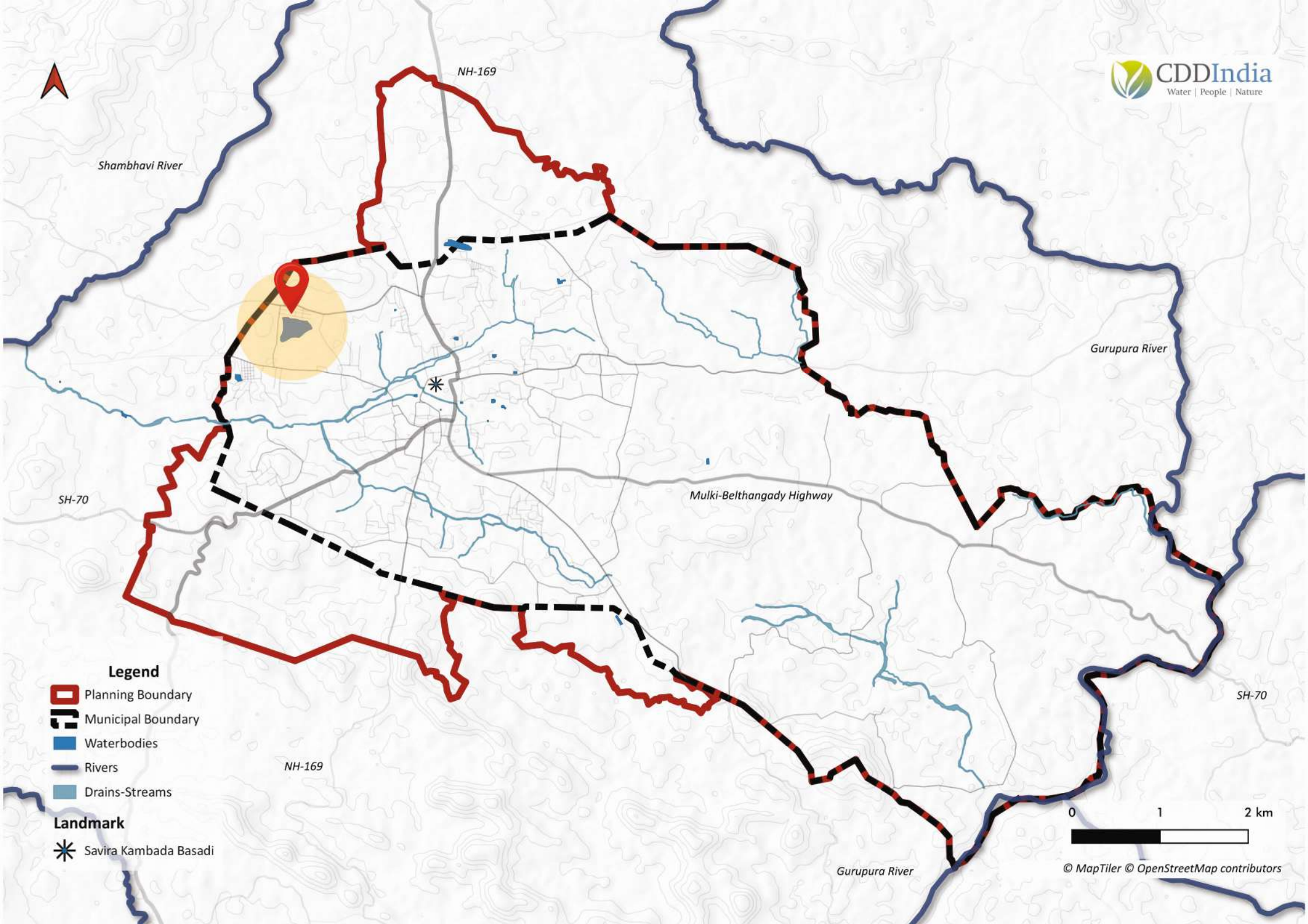
FAUNA

	Birds
	Aquatic Birds
	Butterflies
	Dragonfly/ Damselfly
	Fishes
	Amphibians
	Reptiles

FLORA

	Well grow Trees
	Wetland Plants
	Bamboos

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

Kadala Kere ಕಡಲ ಕೆರೆ

ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಹೇಳಿತು,
“ನನ್ನ ಸಮುದ್ರ ನೀನು”....

*Lake Rejuvenated by Late L. C. Soans, K. R. Pandit, Rtn. N. S. Rego, Late Dr. Krishna Mohanprabhu & Rtn. P. K. Thomas.
Handed over to Forest Department, Government of Karnataka*

Parameters	Data
Co-ordinates	13.080°N, 74.983°E
Other Names	Kadala Kere Nisargadhama/ Mungaru Kere
Area	60 Acres (2,42,811 sqm)
Village Name	Marpadi
Survey No.	156/1
Year of creation	No data
Year of Rejuvenation	1999
Appearance	Clear

Bamboo in Kadala Kere

The lake which has been made into a 'Nisargadhama' or 'The Abode of Nature' is a home to over 60 species of bamboo.

Various species of Bamboo both native and exotic have been planted here, showcasing the diversity of this grass species.

Kambala

About 10.22 acres of land in the lake premises is assigned for the annual event 'Kambala'. It is a traditional water sport popular among the locals of the Malenadu region.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

No Threats observed.

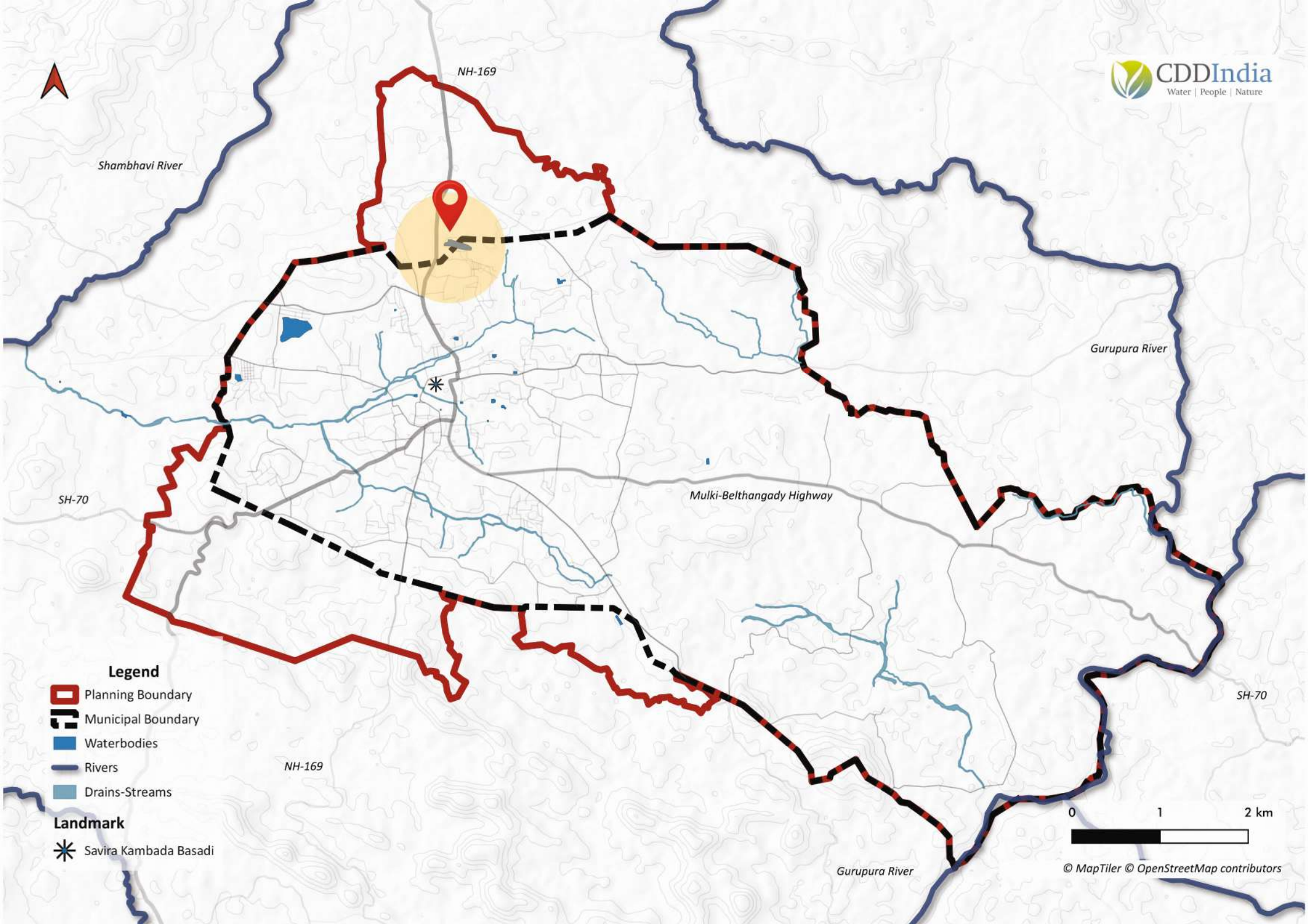
2015

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Basavanakaje Kere ಬಸವನಕಜೆ ಕೆರೆ

ಇದು ಒಂದು ಕಜೆಯ ವಿಸ್ಮಯ....

Detailed Project Report (DPR) for the Lake has been prepared by CDD India.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.088°N, 75.00°E
Other Names	None (Rotalake)
Area	2.48 Acres
Village Name	Marpadi
Survey No.	142/1 , Madaga
Year of creation	No data
Year of Rejuvenation	Proposed
Appearance	Green, presence of emergent plants.

Myristica Swamp-like species

The lake has a narrow patch of densely vegetated area which is a home to diverse flora. Species such as Kuntala Nerale, Wild Orchids, Lianas, Prickly Dalbergia and possibly even some species closely related to Myristica swamps are found here.

Indian Golden Oriole

The lake also hosts a number of avifauna, reptiles and arthropods native to Western Ghats region. Birds such as Indian Golden Oriole, Sunbirds were spotted along with butterflies like Birdwing, Tailed Jay to name a few.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

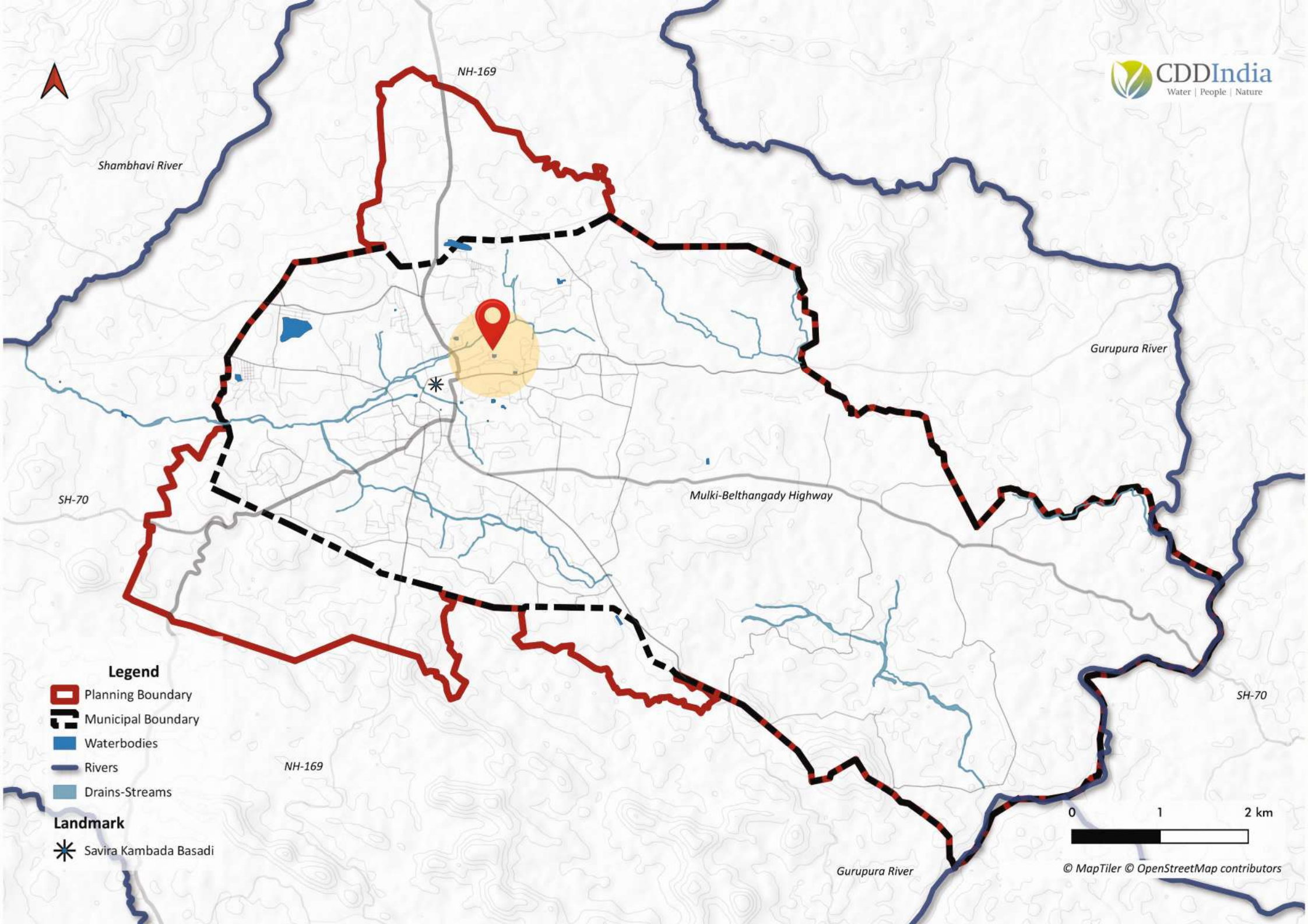
2015

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

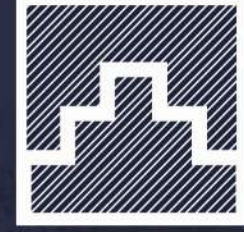
Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Gourí Kere ಗೌರಿ ಕೆರೆ

ಚಿರಸ್ಥಾಯಿ ಗೌರಿ.....

Detailed Project Report (DPR) for the Tank has been prepared by INTACH, Mangalore Chapter.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.077°N, 75.003°E
Other Names	None
Area	0.88 Acres
Village Name	Pranthya (Kotebagilu Area)
Survey No.	45/*/5
Year of creation	14th-15th century CE
Year of Rejuvenation	Proposed
Appearance	Green

Carvings on the Eastern Wall

Gowri Kere is one of the few lakes in town that has never gone dry. The lake was not well maintained for many years but now its condition has improved due to the conservation efforts.

The eastern wall of the lake has carvings that resemble Jain deities. However, the carvings have undergone weathering and are gradually fading away.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

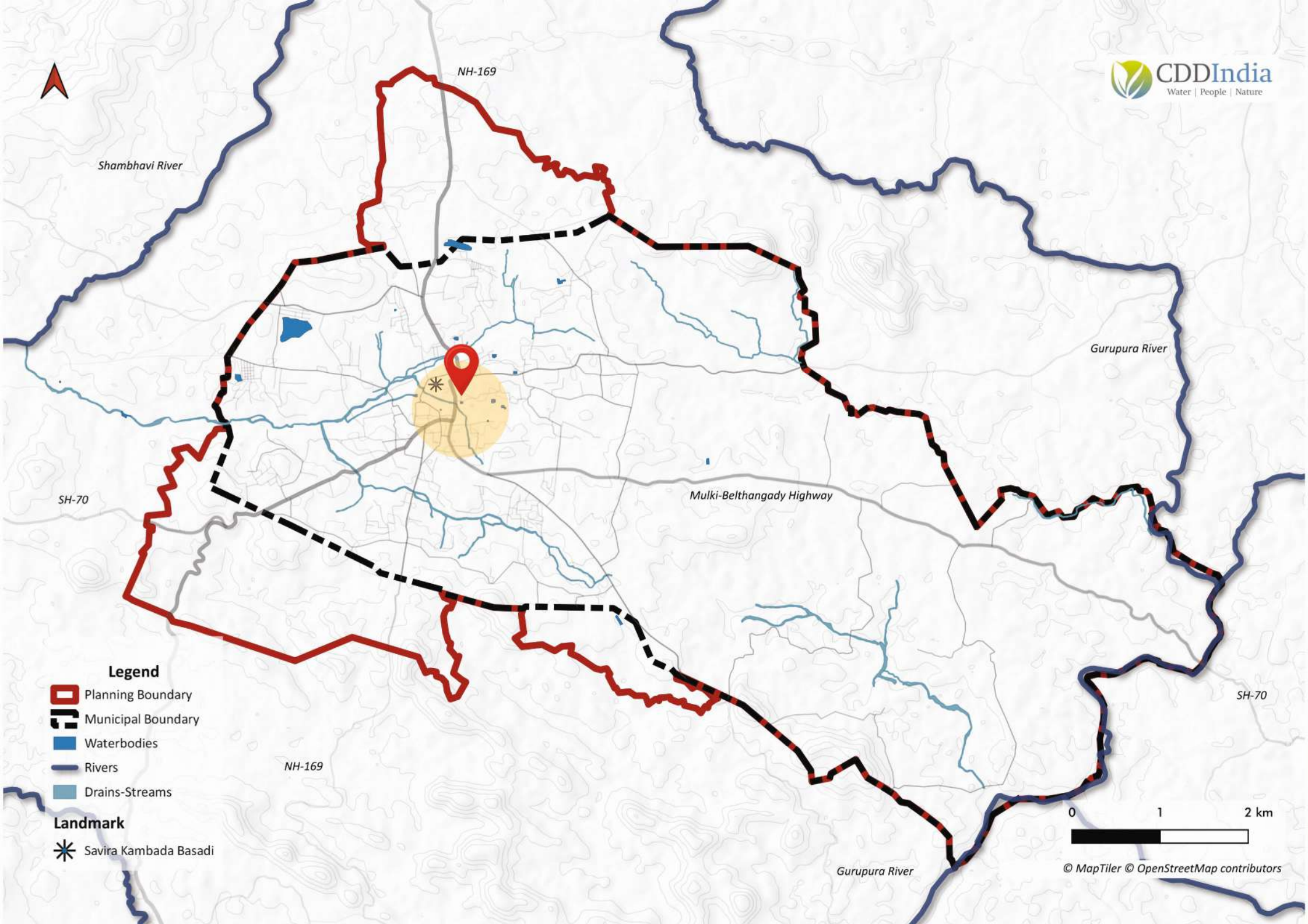
2015

Present

Basadi Kere ಬಸದಿ ಕೆರೆ

ಕೆರೆಯಿಂದ ಬಸದಿಯೋ...
ಬಸದಿ ಇಂದ ಕೆರೆಯೋ...

Rejuvenated by Minor Irrigation Department, Government of Karnataka.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.072°N, 75.00°E
Other Names	Kere Basadi
Area	0.17 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	37/1
Year of creation	14th-15th century CE
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Green

Mallinatha Swami Basadi

Gopalakrishna Temple

Basadi Kere is between the two important religious sites of Moodubidire; the Gopalakrishna Temple and Mallinathaswami Basadi (Kere Basadi) .

The pond's water is being used for the deities' abhishekam as per the priests.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

No Threats observed.

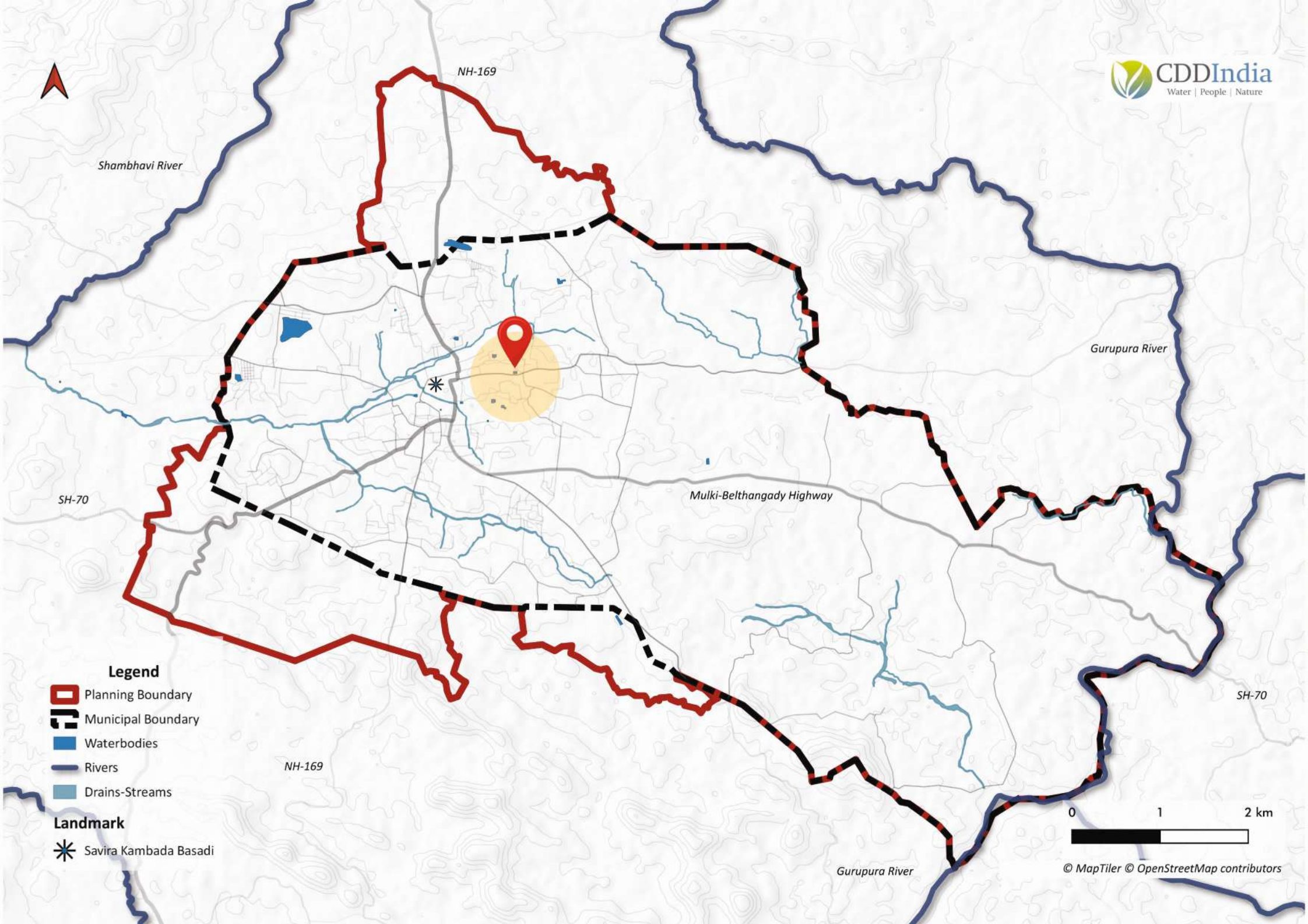
2015

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Betkeri Kere ಬೆಟ್ಟೇರಿ ಕೆರೆ

ಭಟ್ಟರಕರ ಕೆರೆ... ಭಟ್ಟರಕರ ಕೆರೆ...
ಬೆಟ್ಟೇರಿ ಕೆರೆ.

*Protected site under the Archeological
Survey of India.*

Parameters	Data
Co-ordinates	13.075°N, 75.006°E
Other Names	Pottu Kere/ Bhattaraka Kere
Area	0.69 Acres (2,42,811 sqm)
Village Name	Pranthya
Survey No.	24/3
Year of creation	14th-15th century CE
Year of Rejuvenation	Archeological Survey of India (ASI) Protected
Appearance	Muddy

The pond is said to be in existence since the 14th century CE. Locals suggest that Betkeri is a modified form of 'Bhattaraka Kere'. 'Bhattarakas' are the chiefs of Jain monasteries. This tank was reserved for their use, hence the name.

Mura

The elaborate steps and embankments that give a distinct feature to the kere is built using the locally available stone called 'Mura' or the laterite rock.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

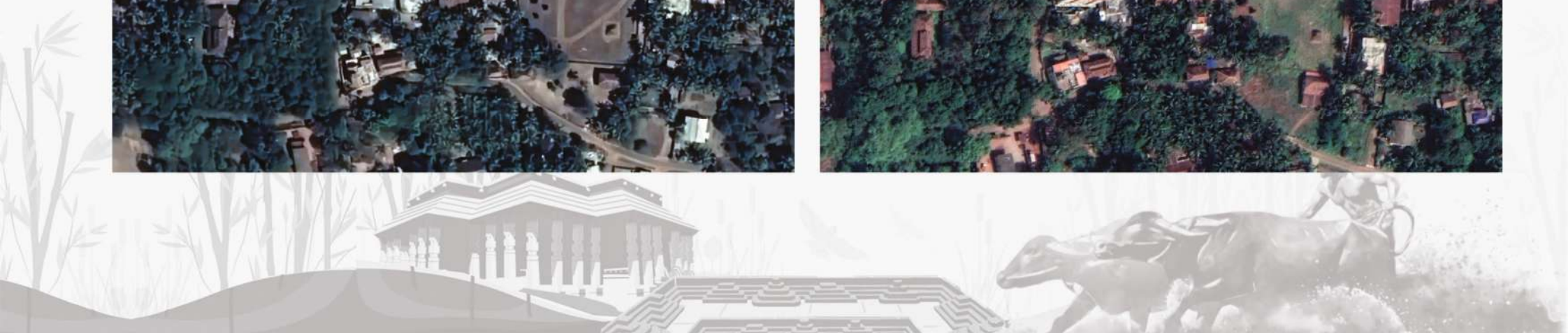

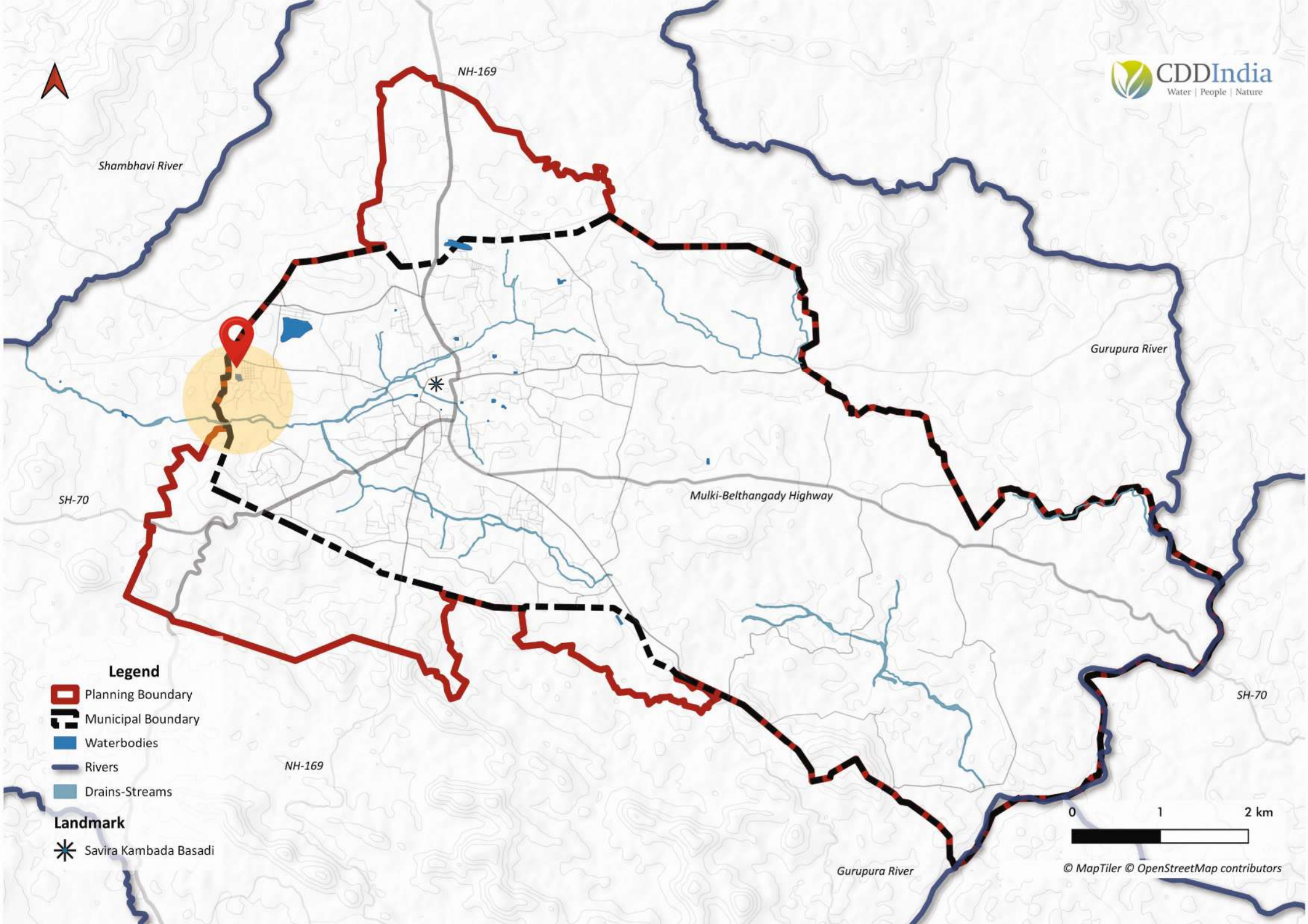
2015

Present

Ontikatte Kere ಒಂಟಿಕಟ್ಟೆ ಕೆರೆ

ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ
ಬೋಂಟ್ಲೆ... ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ
ಕೆರೆ... ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ...

Parameters	Data
Co-ordinates	13.074 °N, 74.977 °E
Other Names	Bontral Kere
Area	0.45 Acres
Village Name	Marpadi
Survey No.	274
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Reddish in few parts, Green

Dilapidated remains of the shrine once built for the Daiva

Associated with the Daiva present in the vicinity of the lake called the 'Bontre' and hence also called the Bontral lake.

Daiva Nartaka's Attire

The pond is said to be a part of the 'Bontre' daiva's abode. Once worshipped as a prominent daiva, today stands in a dilapidated state due to the vanishing traditions. The lake is filled with sewage water and is in the process of getting eutrophied.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

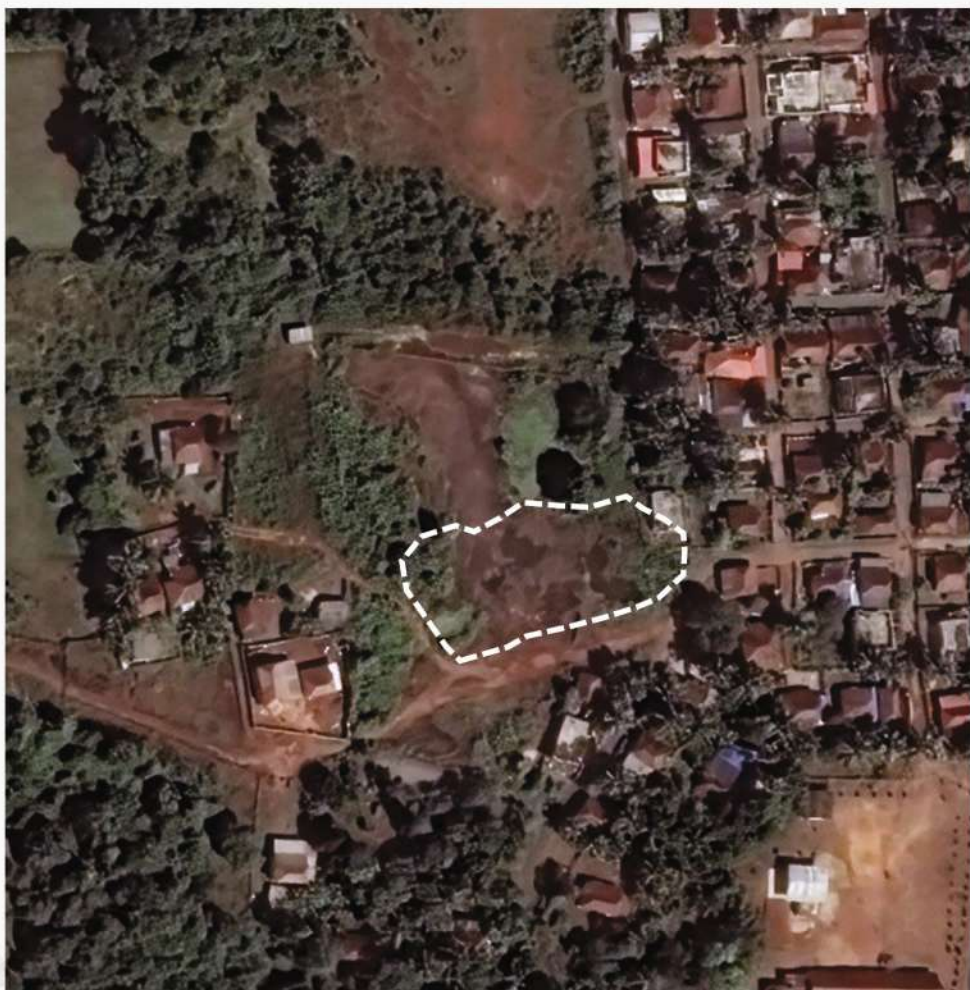

THREATS

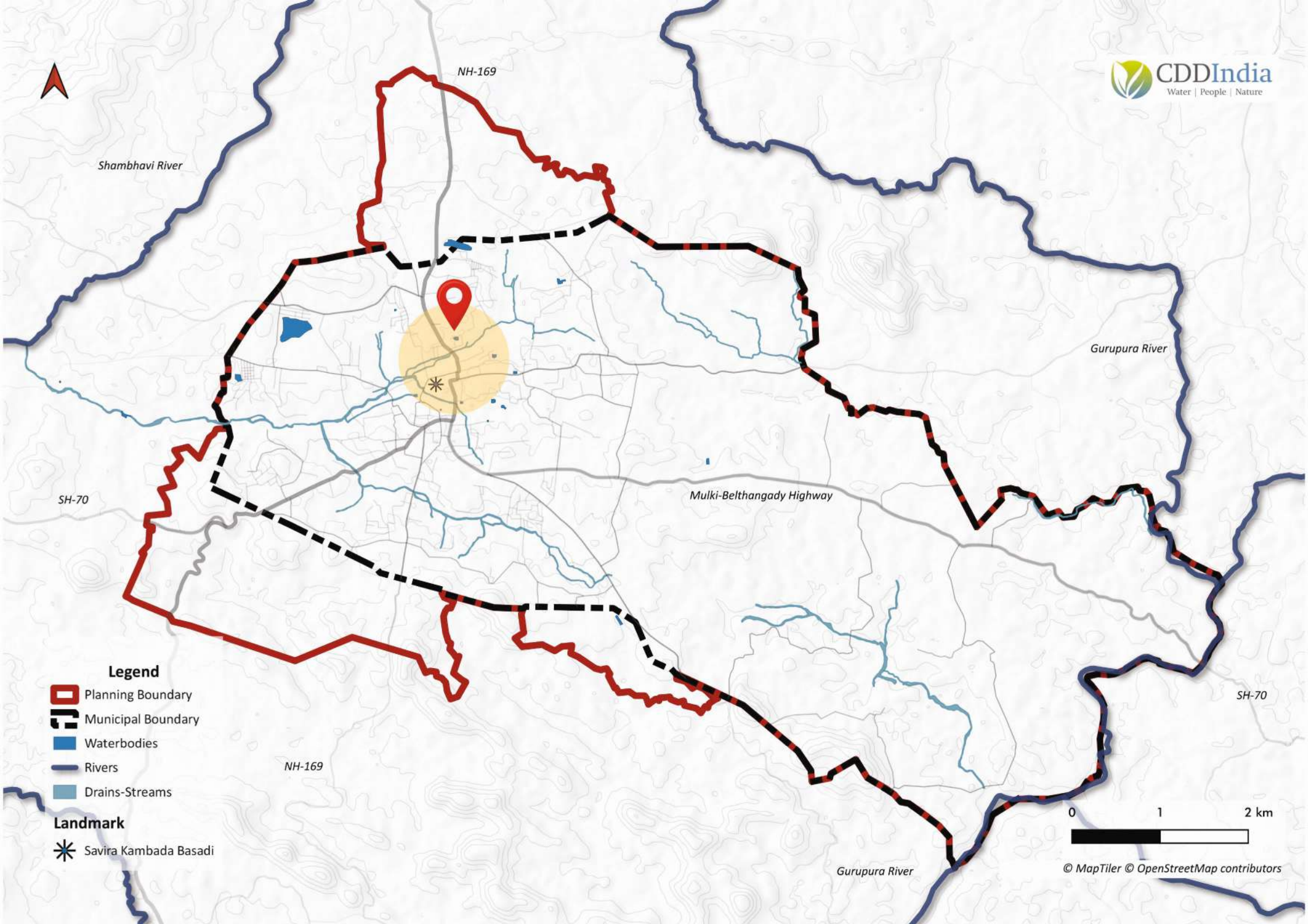
2016

Present

Badagu Kere ಬಡಗು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಕೆರೆ

ಬಡಗಣದಲ್ಲಿ ಇದೇ ....
ಈ ಪ್ರಶಾಂತ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕೆರೆ.....

Rejuvenated by Ishwar Bhat, Head Priest of the Temple.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.0788 °N, 74.9998°E
Other Names	None
Area	1.02 Acres
Village Name	Marpadi
Survey No.	45/* /15
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2003
Appearance	Green

The tank overlooking the Temple

Situated in the precincts of Badagu Ganapathi Temple the pond is maintained well with fish and turtles.

During the temple festival, many traditional poojas and rituals take place in and around this water body.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

THREATS

No Threats observed.

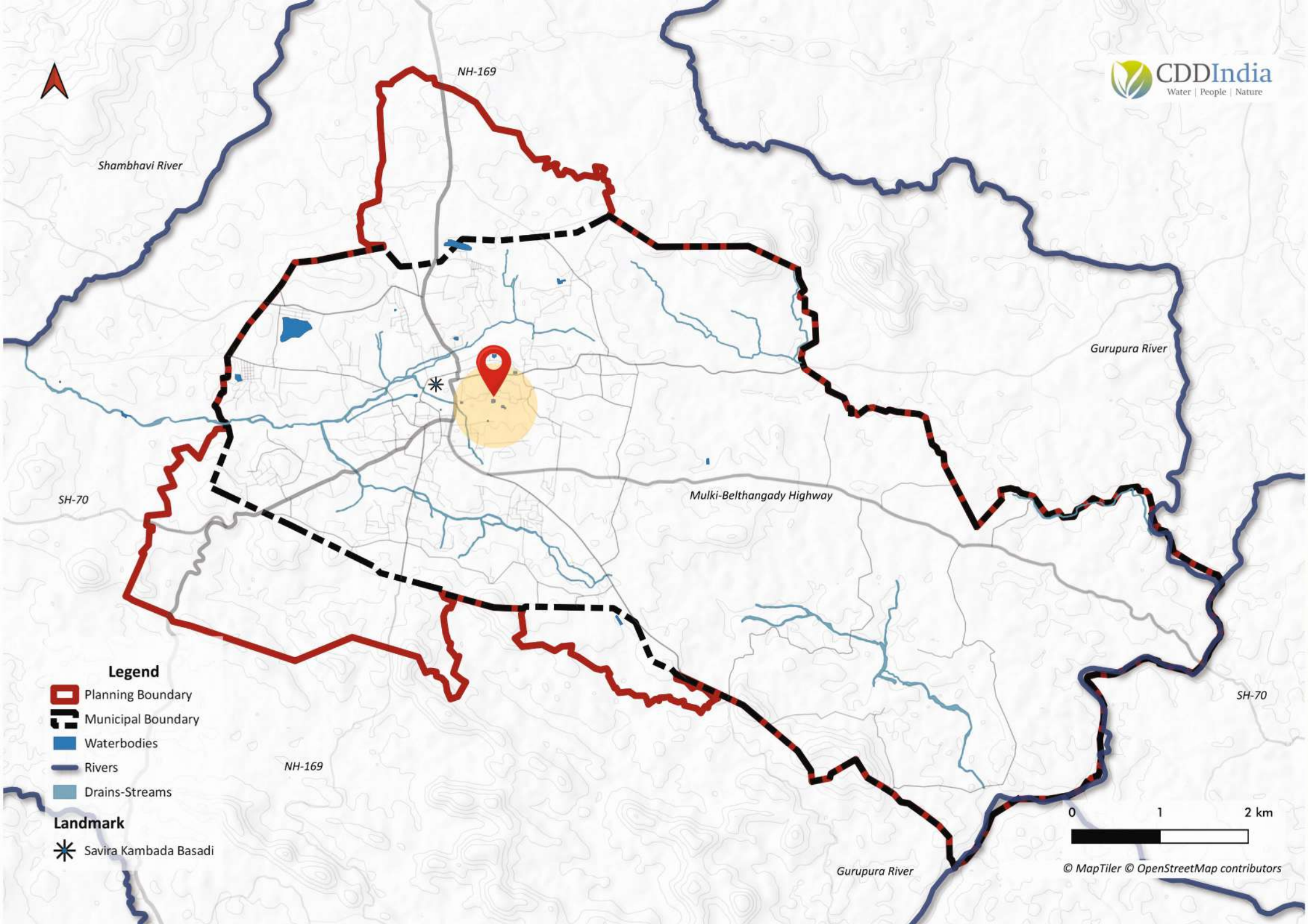
2016

Present

Theertha Kere

(Mohalla Kere)

ತೀರ್ಥ ಕೆರೆ

(ಮೊಹಲ್ಲಾ ಕೆರೆ)

ತೀರ್ಥಂಕರಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ....
ಮೊಹಲ್ಲಾದ ನಡುವೆ.....

Rejuvenated by Rotary Charitable Trust, SKDRDP (Dharmasthala) & M. Sharief.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.072°N, 75.003°E
Other Names	Poramboku Kere (Rotalake)
Area	0.69 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	38/6
Year of creation	14th-15th century CE
Year of Rejuvenation	2016
Appearance	Green

Theertha Kere

The water from this kere was once used for the consecration ceremonies and other religious ceremonies of the Jain Mutt in the town. Also, one of the Rotalakes restored in the year 2019.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

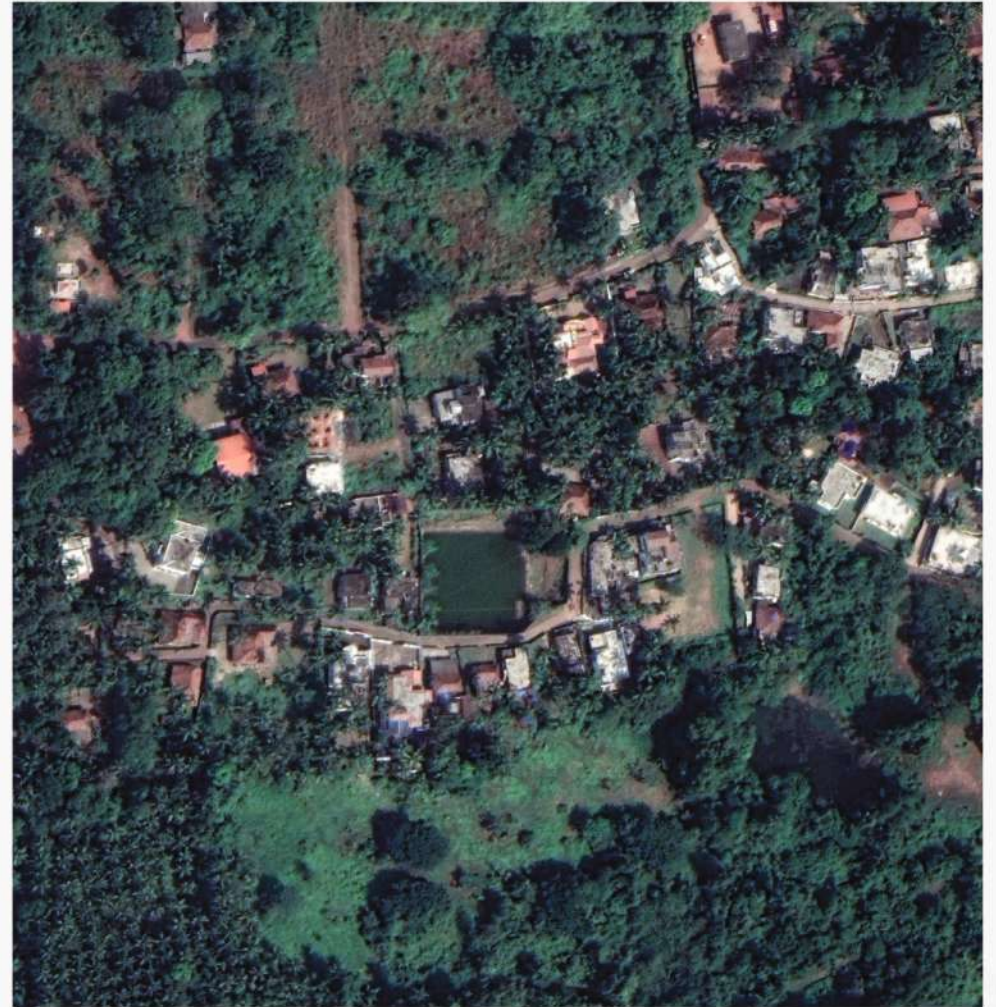

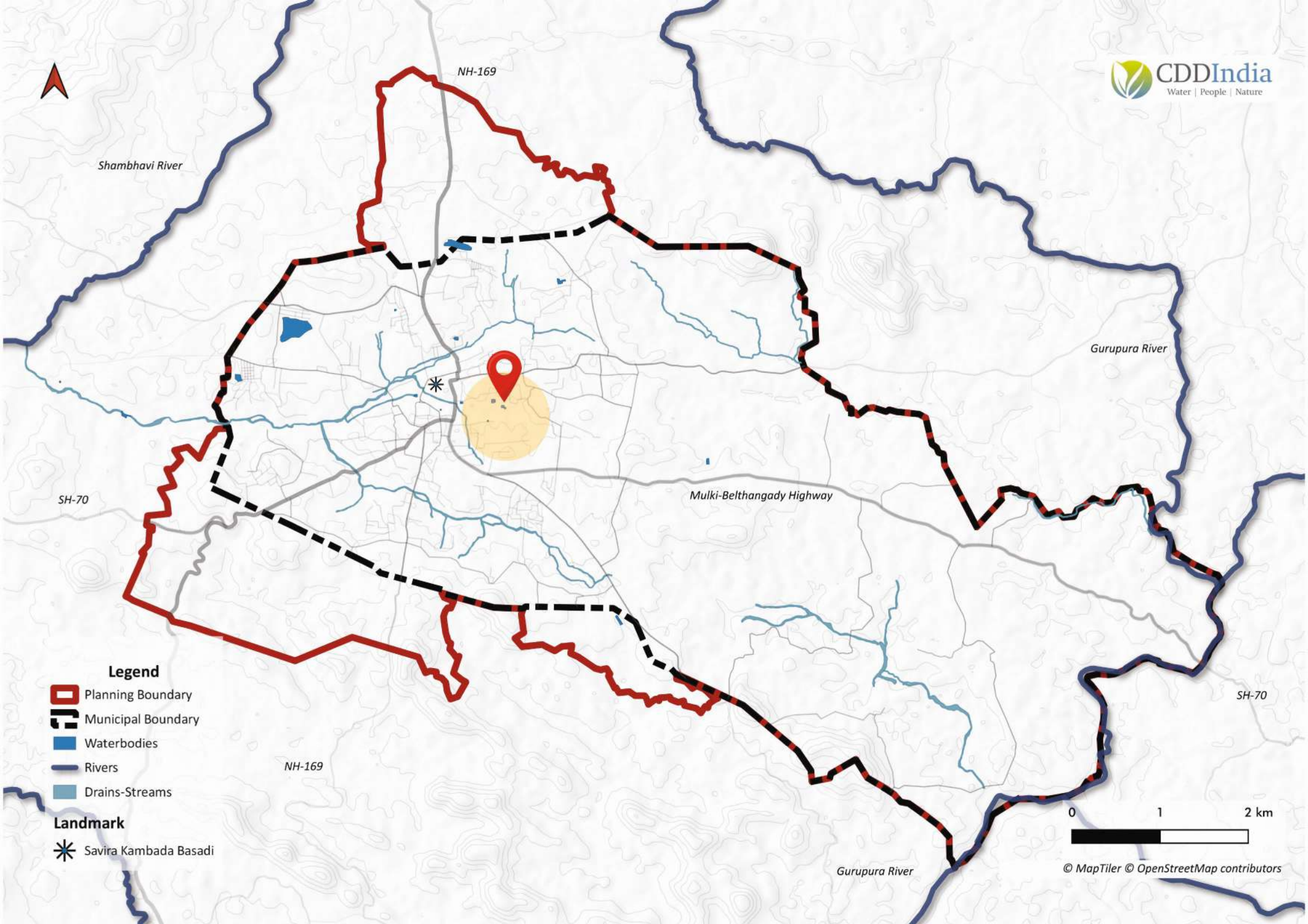
2016

Present

Ankasaale Kere

ಅಂಕಸಾಲೆ ನಾಗಬನ

ಆಗ, ಬನವೆಲ್ಲ ಹಾವಂತೆ.....
ಈಗ, ಜನ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆತಂತೆ.....

Parameters	Data
Co-ordinates	13.071°N, 75.004°E
Other Names	Nagabana Kere
Area	0.91 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	27/1A
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Greenish

A Stone carving of the Serpent God at a shrine near the lake

The Serpent God is depicted in various types across the Nagabanas in the town.

Nagaradhane is a form of serpent worship which, along with Bhuta Kola, is one of the unique traditions prevalent in coastal districts of Dakshina Kannada, Udupi and Kasaragod collectively known as Tulu Nadu.

Snakes are believed to be resting in places called Nagabanas, or Sacred Groves. These sacred groves are symbols of Nature-Culture linkages and our ancient wisdom in terms of ecological conservation.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

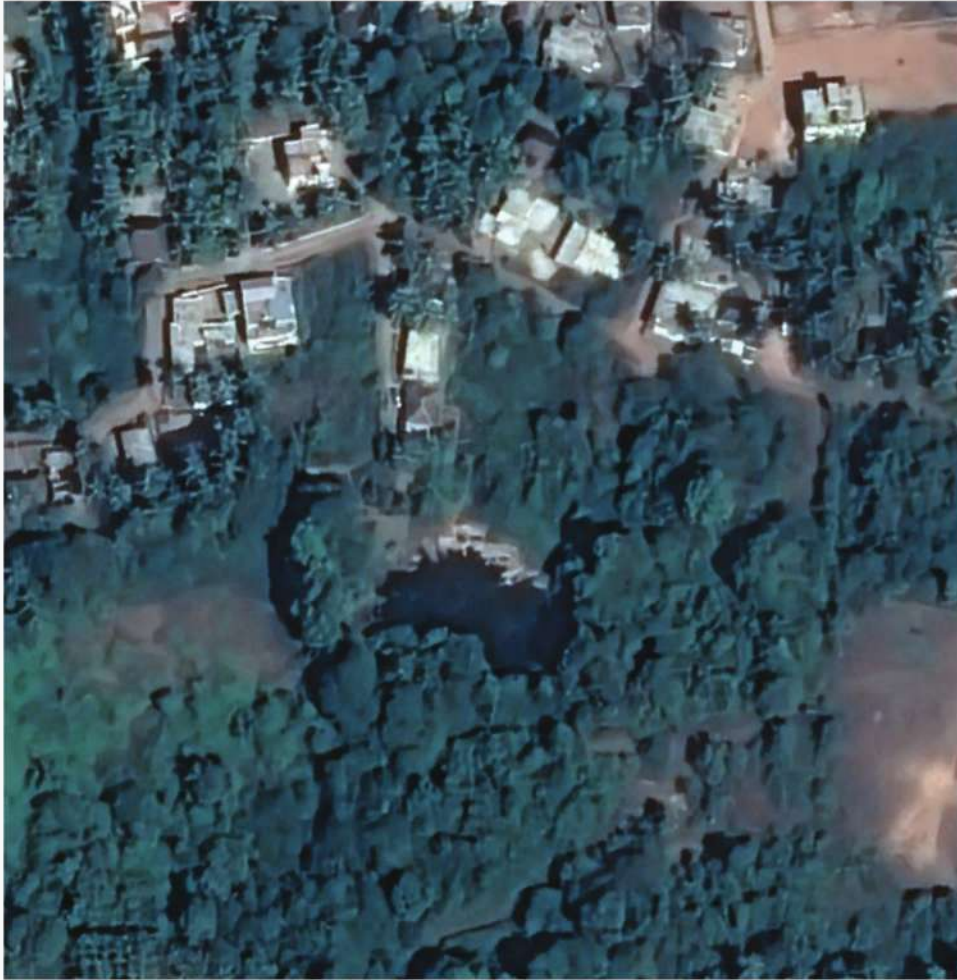

THREATS

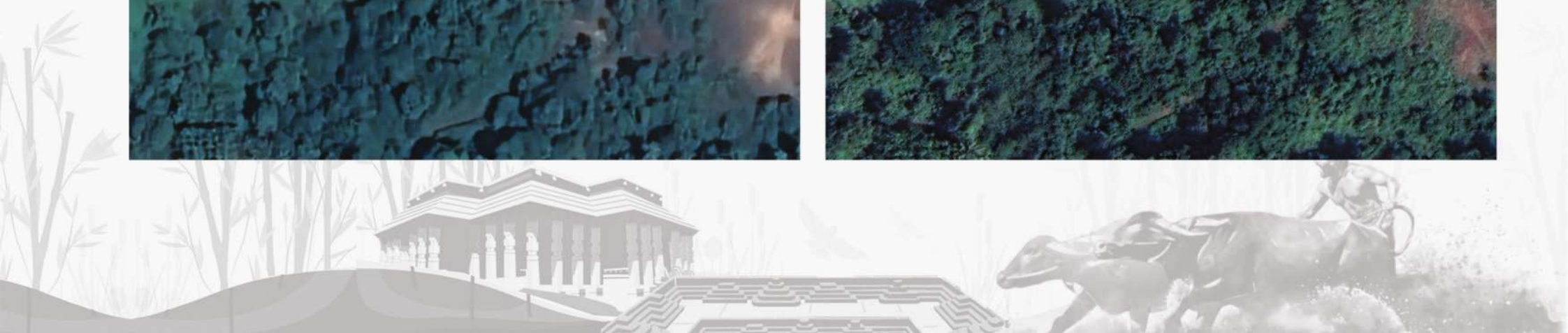

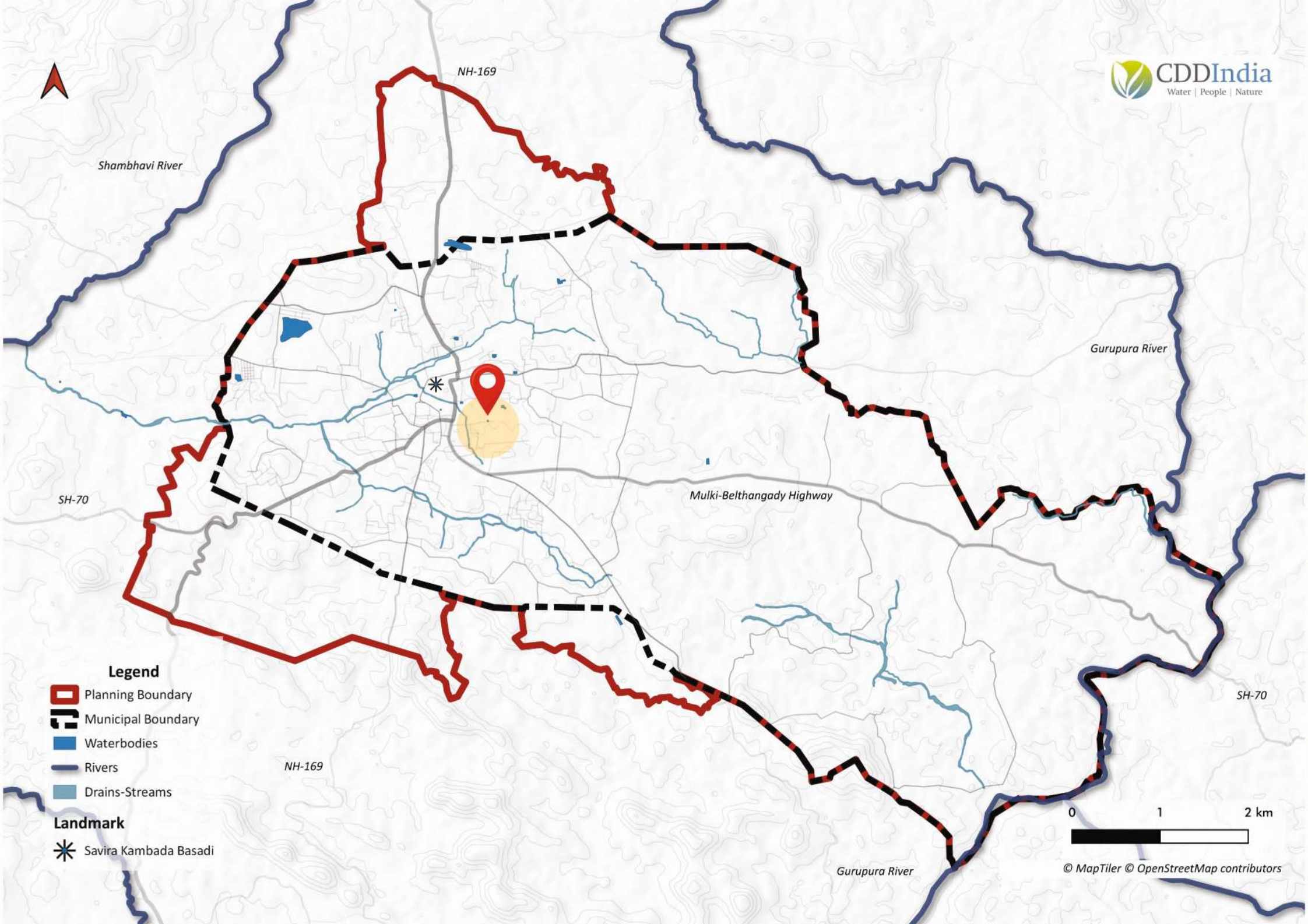
2016

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Chandrashekara

Temple Kere

ಚಂದ್ರಶೇಖರ
ದೇವಸ್ಥಾನ ಕೆರೆ

ದೊಡ್ಡಮನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ
ಸ್ವತ್ತು..... ಮೂಡುಬಿದಿರೆಯ
ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು....

Parameters	Data
Co-ordinates	13.070°N, 75.003°E
Other Names	Doddamane Kere
Area	0.17 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	32/2
Year of creation	More than 5 centuries ago
Year of Rejuvenation	Work in Progress
Appearance	Green

Small pond dedicated for the abhishekham

The pond is a part of the temple premises that once belonged to the Prime Minister of the Chowta Royal Kingdom.

The lake has two parts, the bigger part is for public use whereas the smaller one is for religious use, specially for the Linga's abhishekam.

The peepal tree has been consecrated with sacred thread ceremony

The pond premises is a home to variety of plants and tree species. Ashwaththa mara or the Peepal Tree is one such tree that has been consecrated with the ritual of sacred thread ceremony.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

No Threats observed.

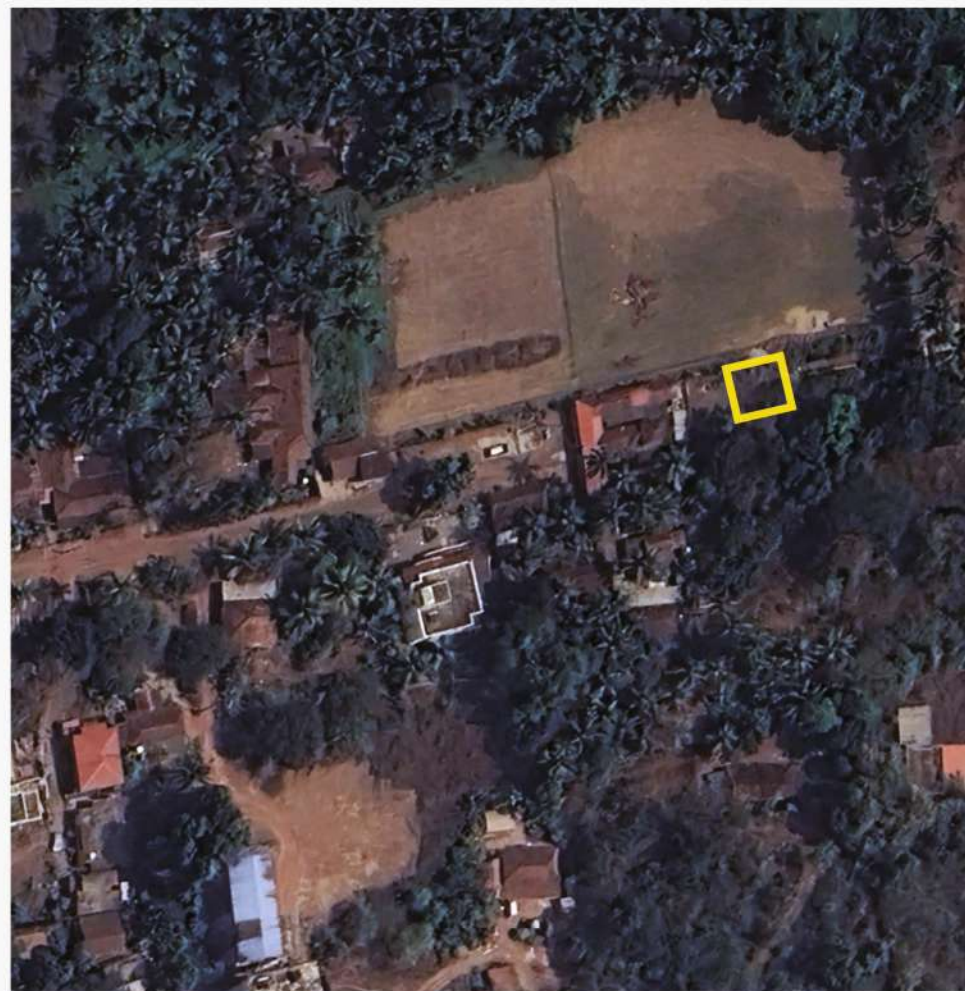

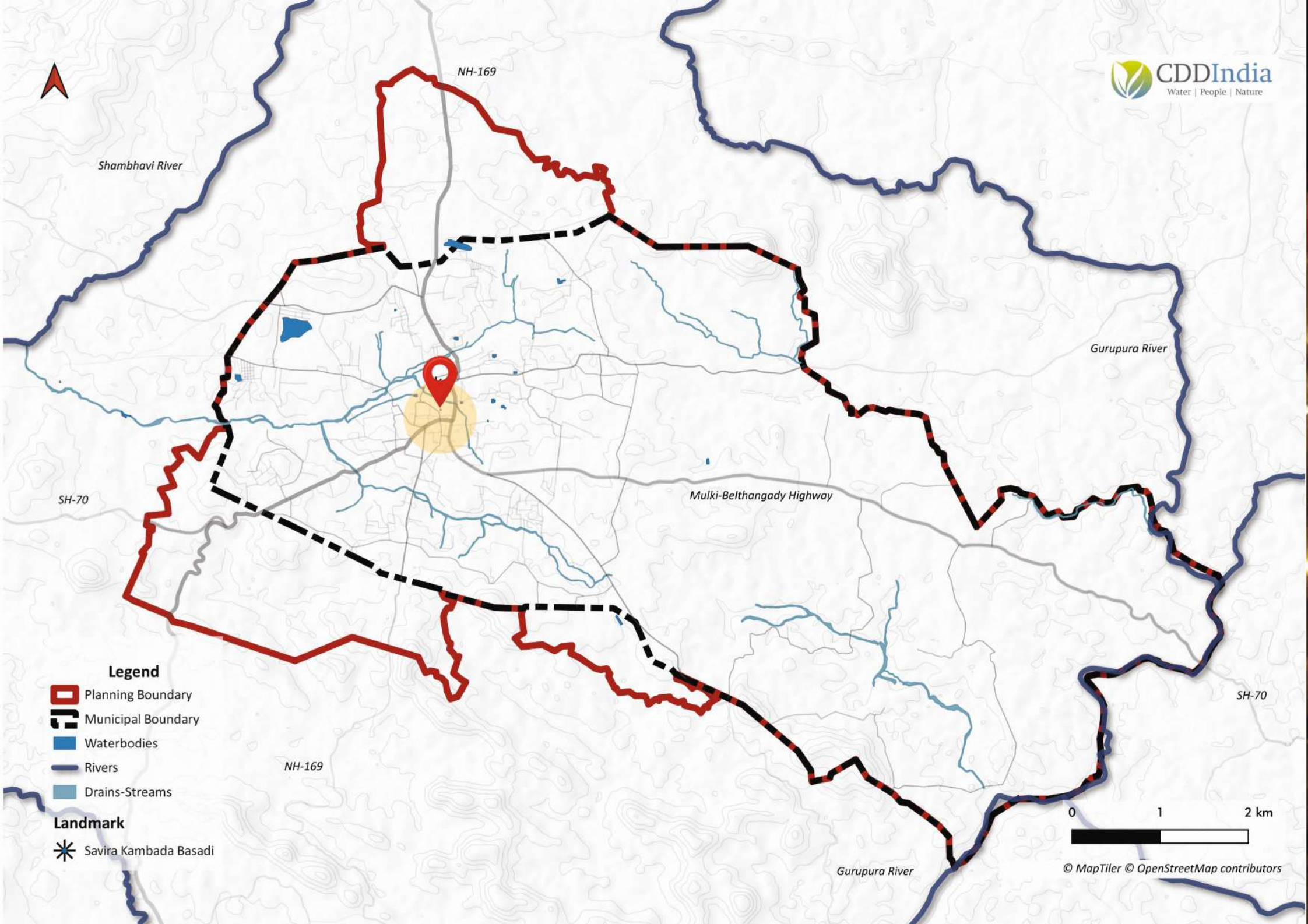
2016

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Venkataramana Temple Kere

ವೆಂಕಟರಮಣ
ದೇವಸ್ಥಾನ ಕೆರೆ

ಸುಧೀಂದ್ರ ಸರೋವರ.....
ಕಾರ್ತಿಕ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು
ನೋಡಲು ಮನೋಹರ.....

Rejuvenated by G. Umesh Pai, Venkataramana Temple Trust.

Image Credits: Ramith G Mallya

Parameters	Data
Co-ordinates	13.0715°N, 74.998°E
Other Names	Sudheendhra Sarovara
Area	0.10 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	119/1A2
Year of creation	1970
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Clear

The temple is called "Mooduvenupura Venkatarama Temple". The temple has an age old Goud Saraswat heritage and is one of the important temples of this town.

The water of the pond inside the temple premises is used for abhishekam and other sacred rites and rituals. The pond is named after one of the seers of Kashi Mutt.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

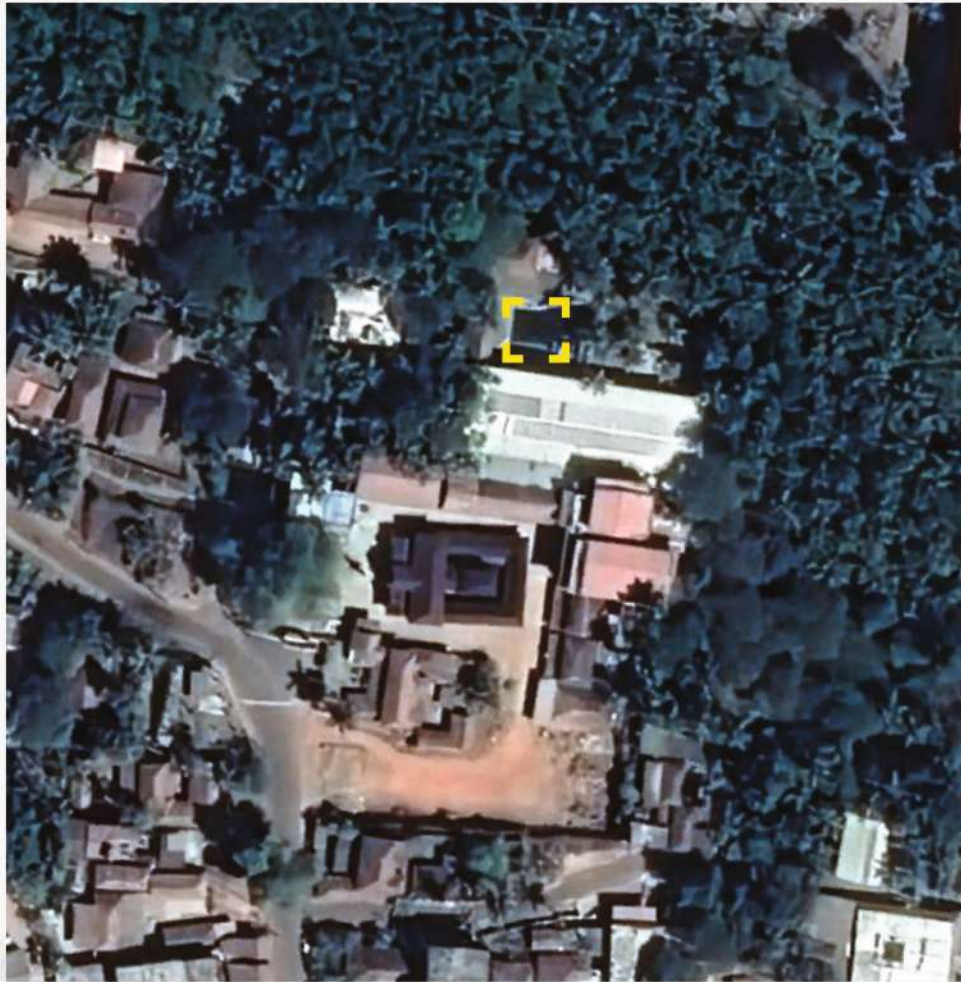
THREATS

No Threats observed.

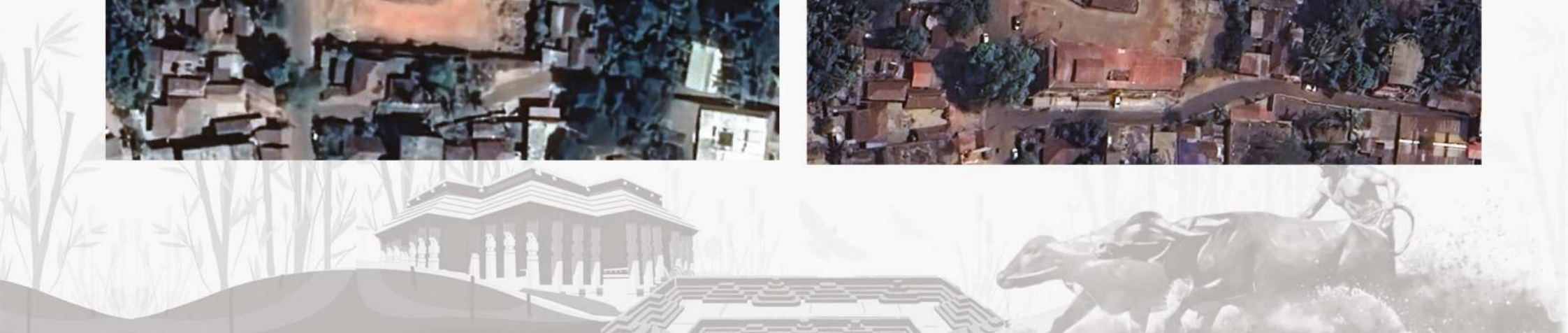
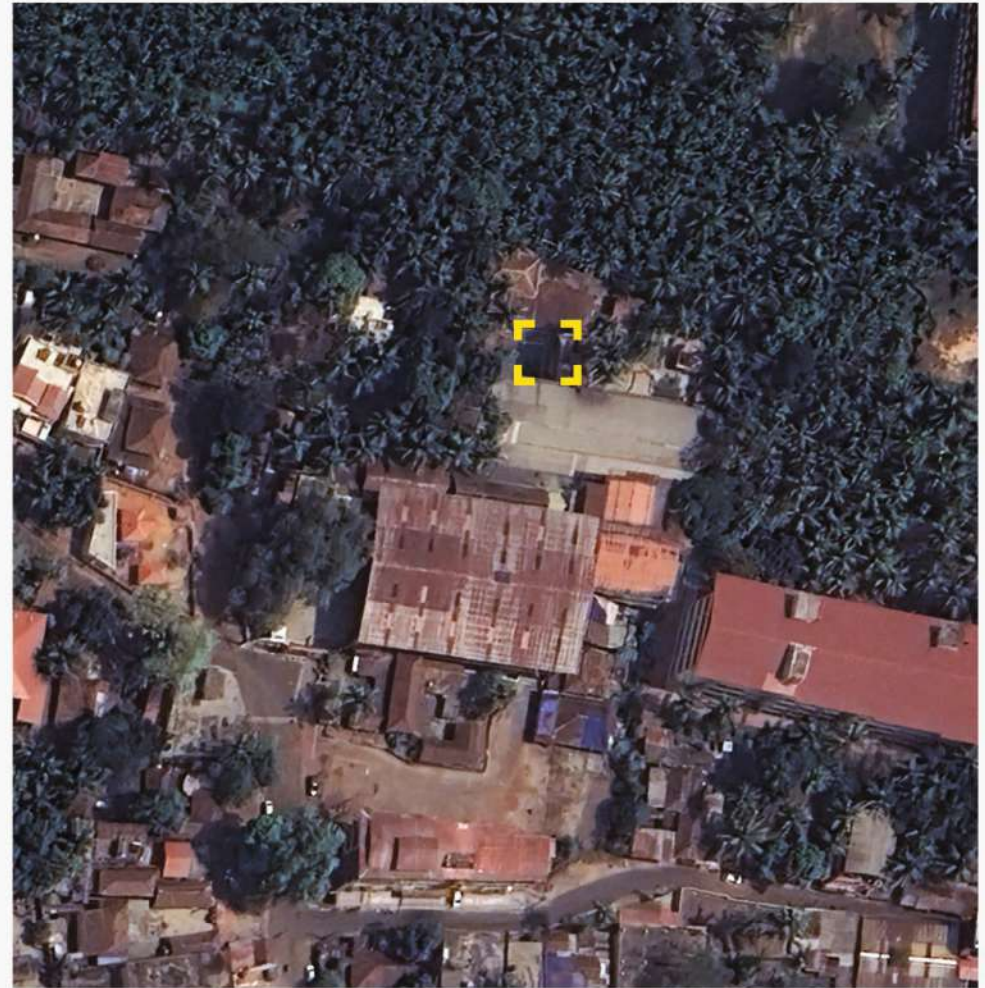

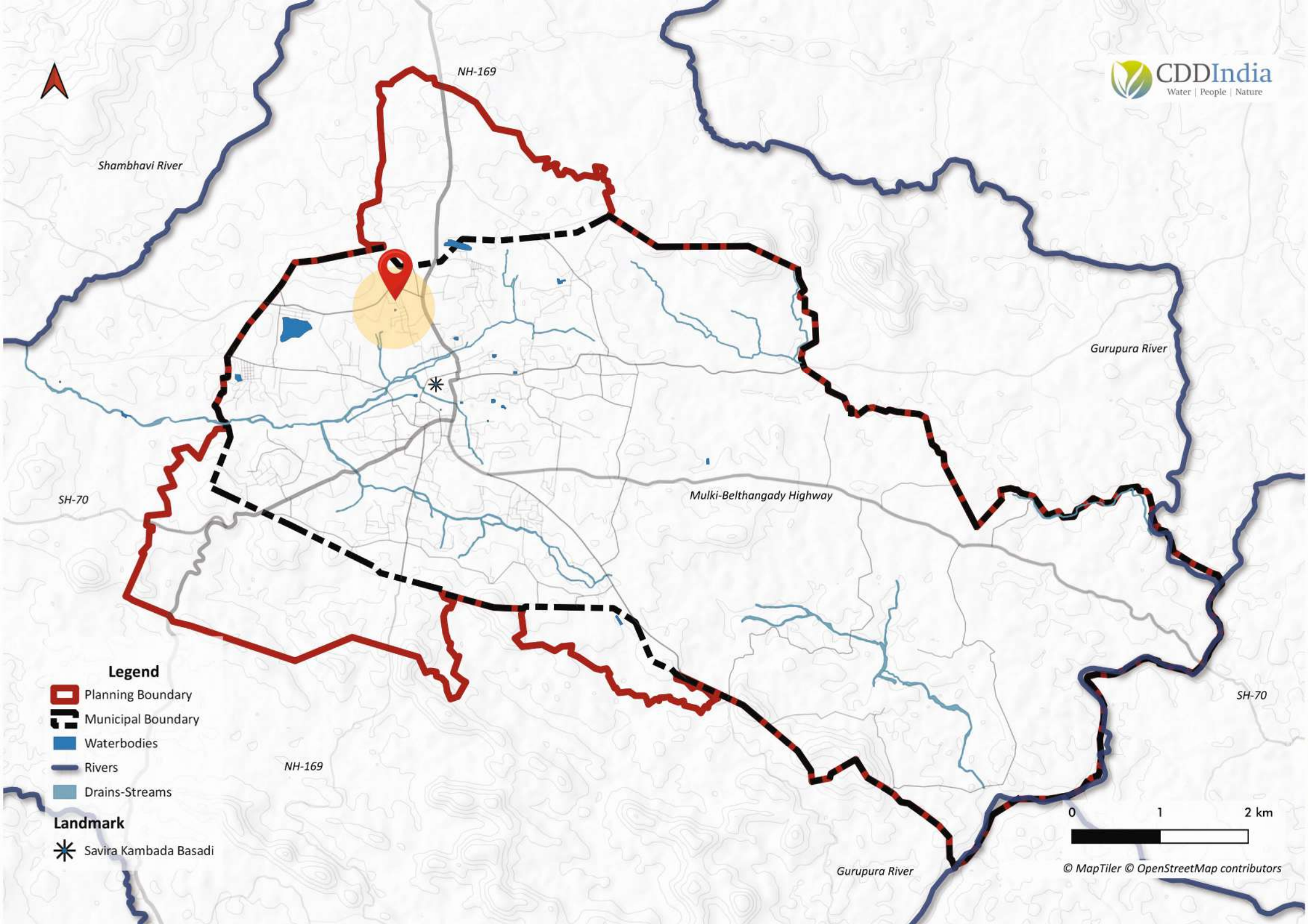
2016

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Uliya Kere ಉಳಿಯ ಕೆರೆ

ಯಾರು ಉಳಿಯಬೇಕು.. ?
ಈ ಕೆರೆ, ಖಂಡಿತ.

Rejuvenated by Rotary Charitable Trust, SKDRDP (Dharmasthala).

Parameters	Data
Co-ordinates	13.081°N, 74.993°E
Other Names	None, (Rotalake)
Area	0.09 Acres
Village Name	Marpadi
Survey No.	215/1B1
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2017
Appearance	Greyish colour

The water from this kere was once used for the consecration ceremonies and other religious ceremonies of the Jain Mutt in the town. Also, one of the Rotalakes restored in the year 2017.

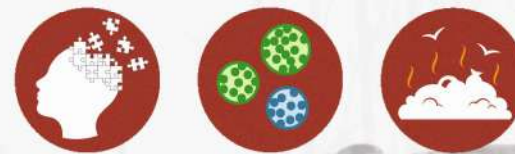
**BIOTIC
RICHNESS**

**SOCIO-
ECONOMIC
VALUE**

THREATS

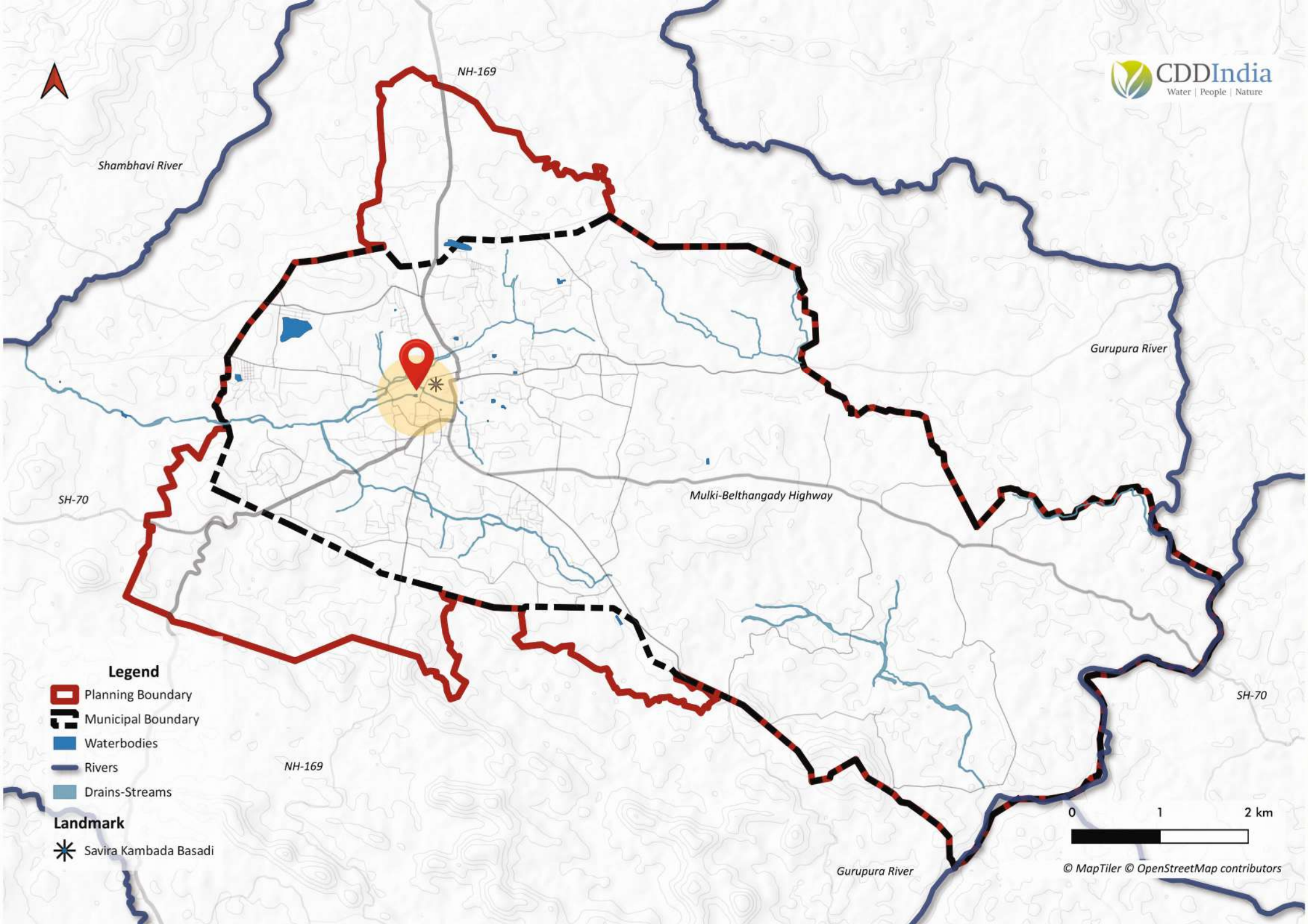
2015

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

Aramane Baagilu Kere

ಅರಮನೆ ಬಾಗಿಲು ಕೆರೆ

ಚೌಟರರ ಕೊಡುಗೆ...
ಭೂಜಲದ ನಿಧಿಗೆ.....

Parameters	Data
Co-ordinates	13.0730°N, 74.996°E
Other Names	None
Area	1.08 Acres
Village Name	Marpadi
Survey No.	119/3
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Covered with plants with water visible in few patches

This Kere is attributed to the generosity of the Chowters' Royal family created to benefit the ground water recharge.

As per the locals, this was to ease the irrigation activities in the vicinity.

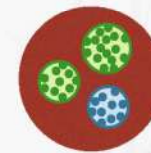
BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

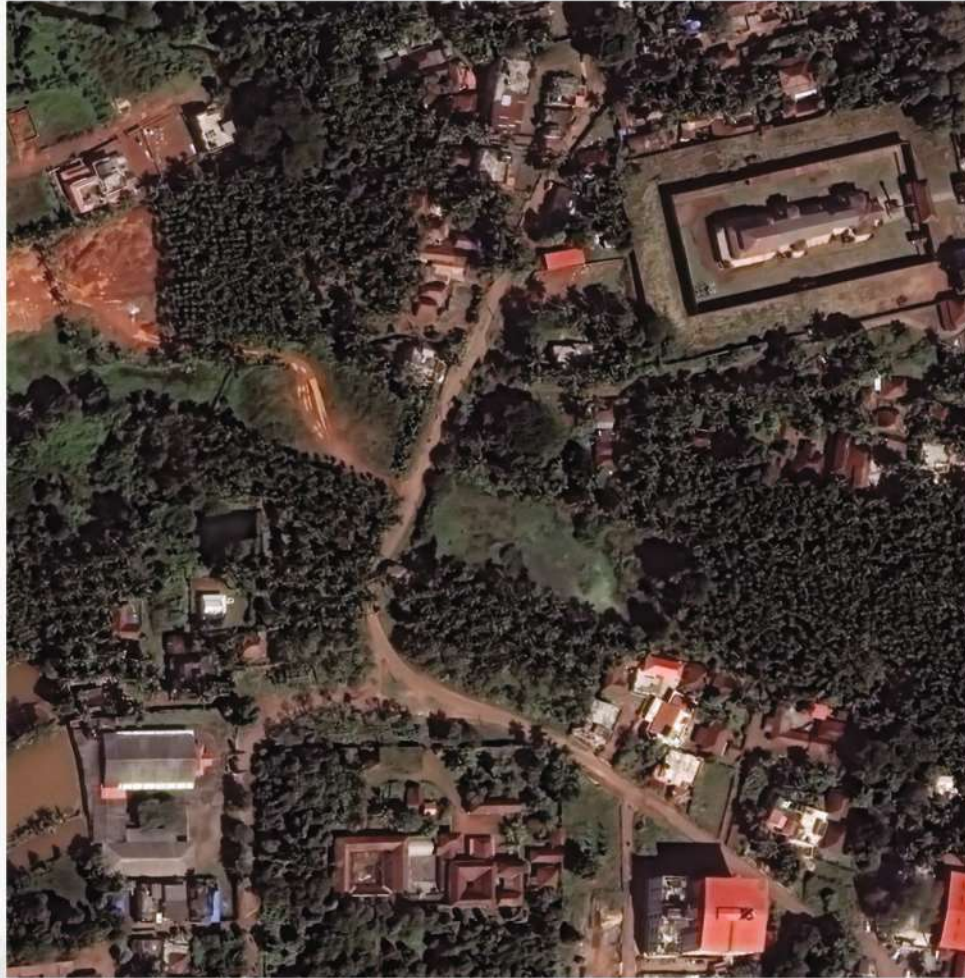

THREATS

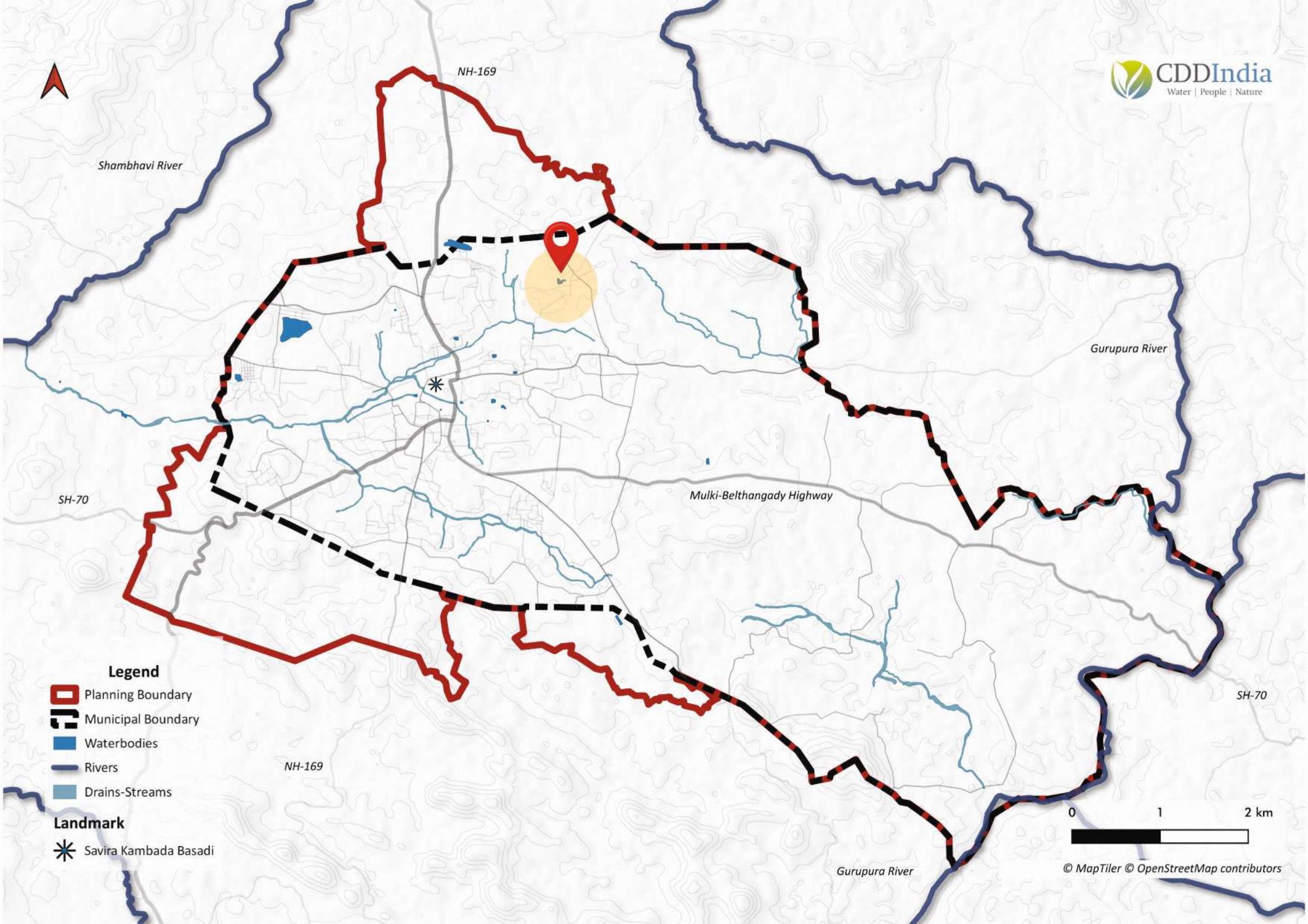
2014

Present

Puccheri Kere ಪುಚ್ಚೇರಿ ಕೆರೆ

ಸುಭಾಷ್ ನಗರದ ಜಲ ಸಂಪತ್ತು....

Rejuvenated by Devu Shetty, SKDRDP (Dharmasthala).

Parameters	Data
Co-ordinates	13.084°N, 75.010°E
Other Names	Subhash Nagara Lake (RotaLake)
Area	0.09 Acres
Village Name	Pranthya
Survey No.	135/1A1
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2018
Appearance	No Water (at the time of visit)

The lake is one of the 'Rotalakes' that was rejuvenated by the Rotary Charitable Trust in the year 2018.

The lake being seasonal, remains dry during non-monsoon seasons. The trust has built a groundwater recharge well in the lake's bed.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

THREATS

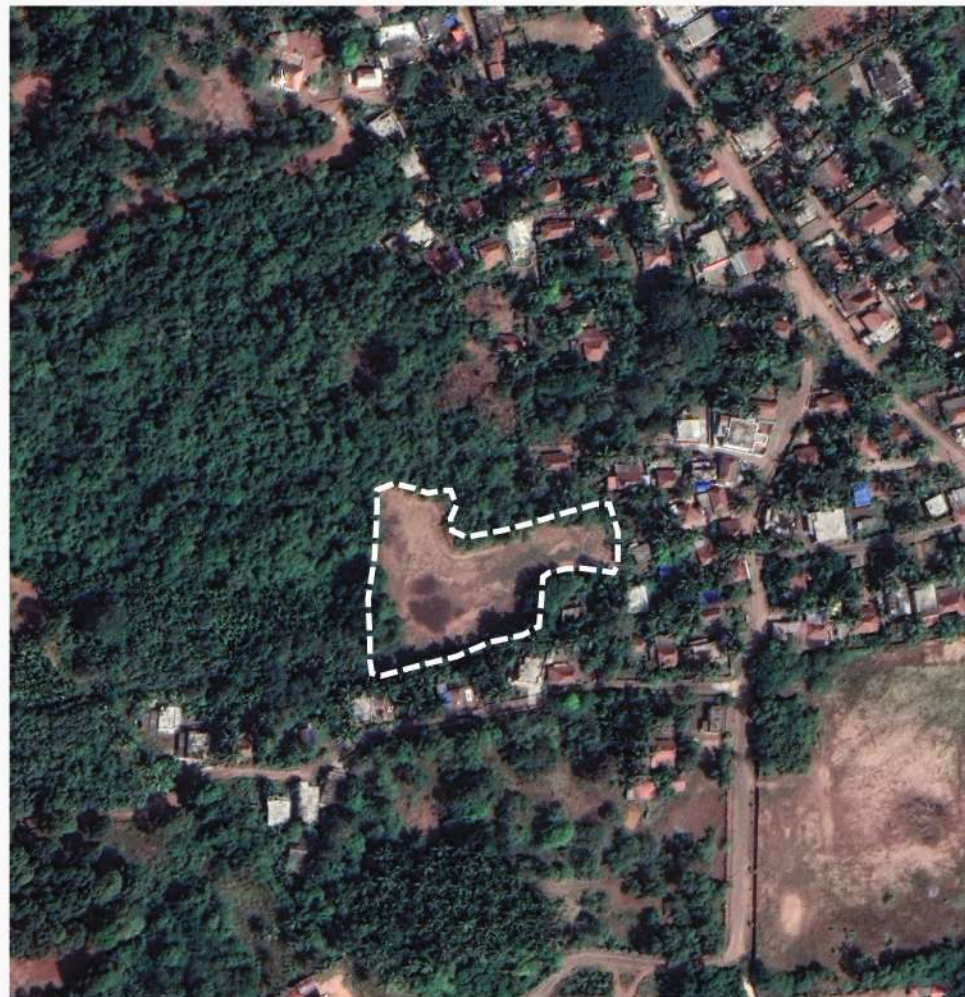

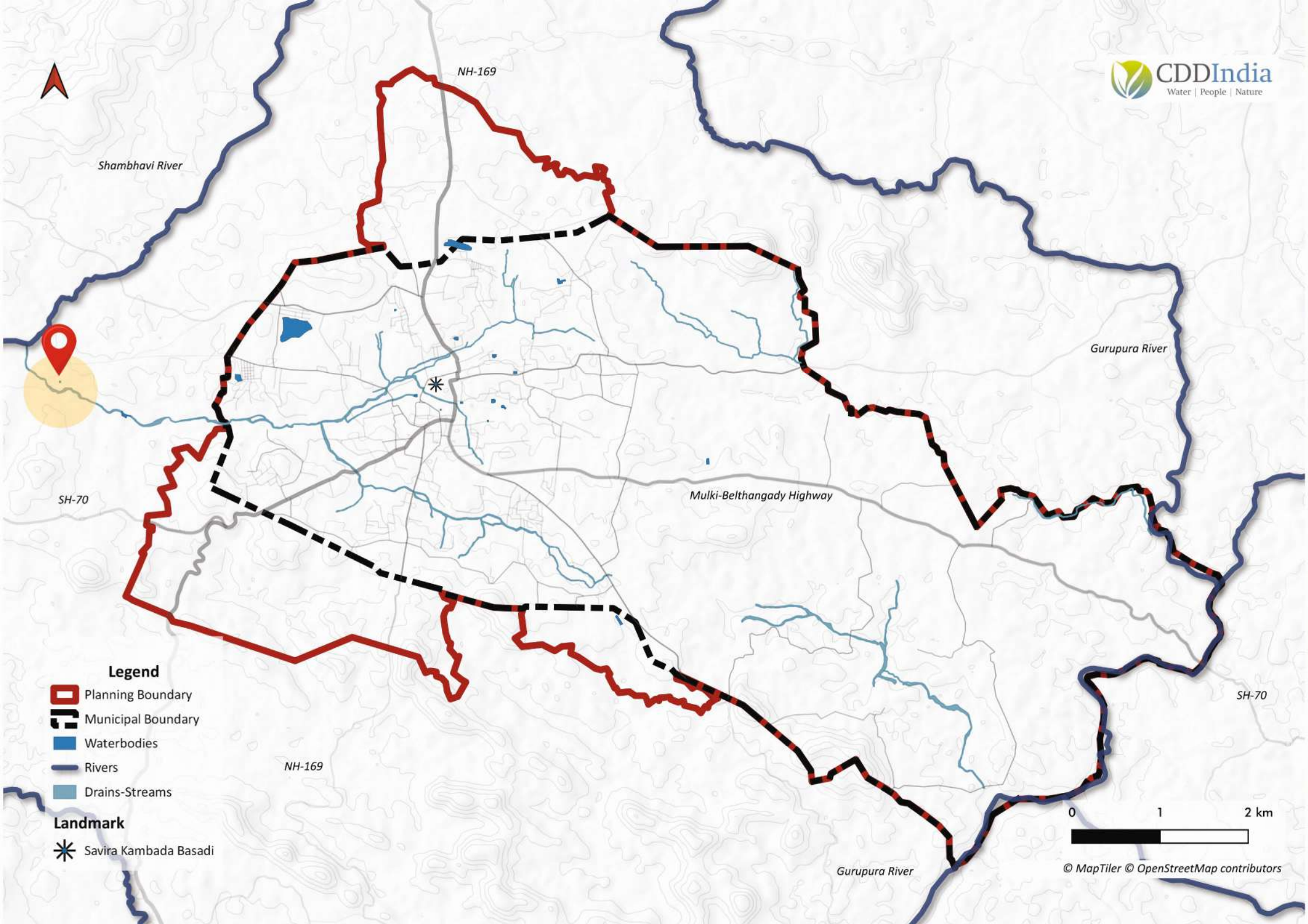
2016

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

Somanatheshwara Temple Kere

ಸೋಮನಾಥೇಶ್ವರ
ದೇವಸ್ಥಾನ ಕೆರೆ

ಮಾಗಣೇ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನ
ಈ ದೇವಾಲಯ.....
ಅದರ ಜೊತೆಗೇ ಎಂದಿಗೂ
ಇರುವುದು ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೊಳ.....

Rejuvenated by Kuladeep M., Chowtara Mane, Temple Trust.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.074 °N, 74.958 °E
Other Names	None
Area	0.09 Acres
Village Name	Putthige
Survey No.	31
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2000
Appearance	Green

One of the most prominent Shri Kshetras or sacred sites in the region. It is said to be one of the last 'Maagane' temples.

The temple is also known for its annual procession that goes around the village.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

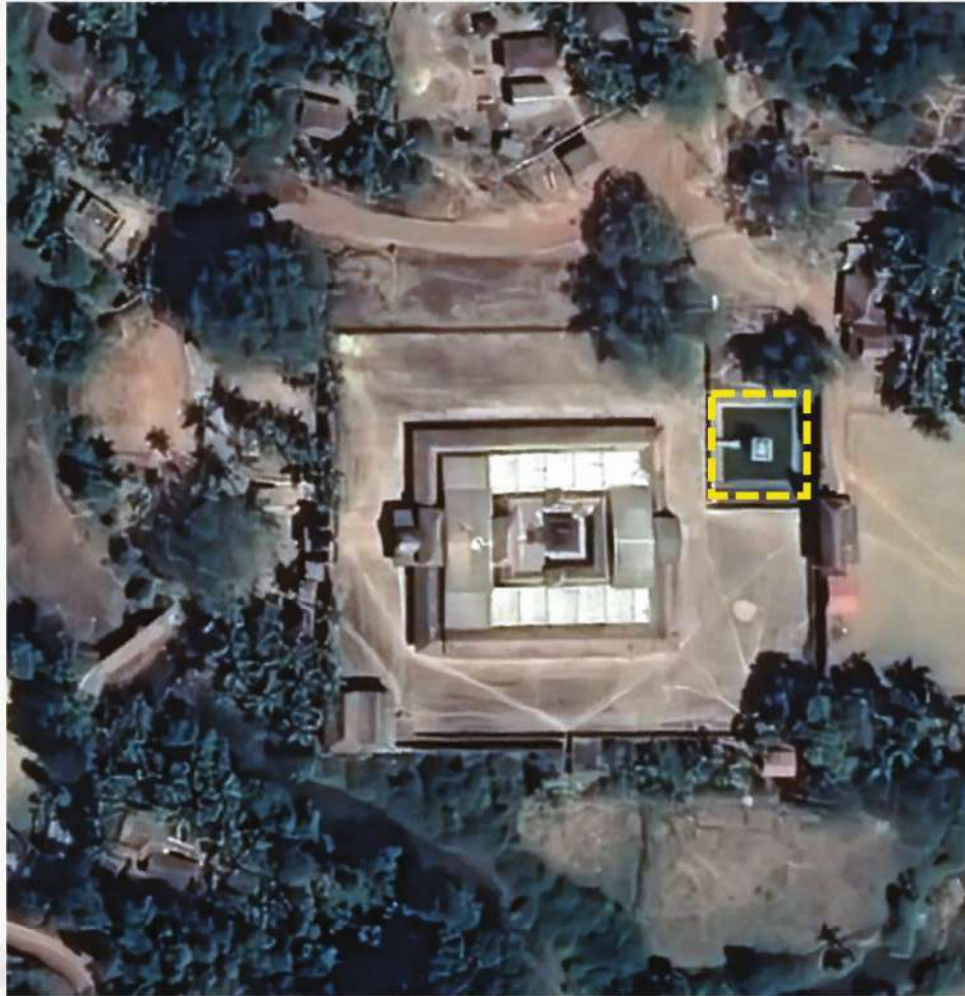

THREATS

No Threats observed.

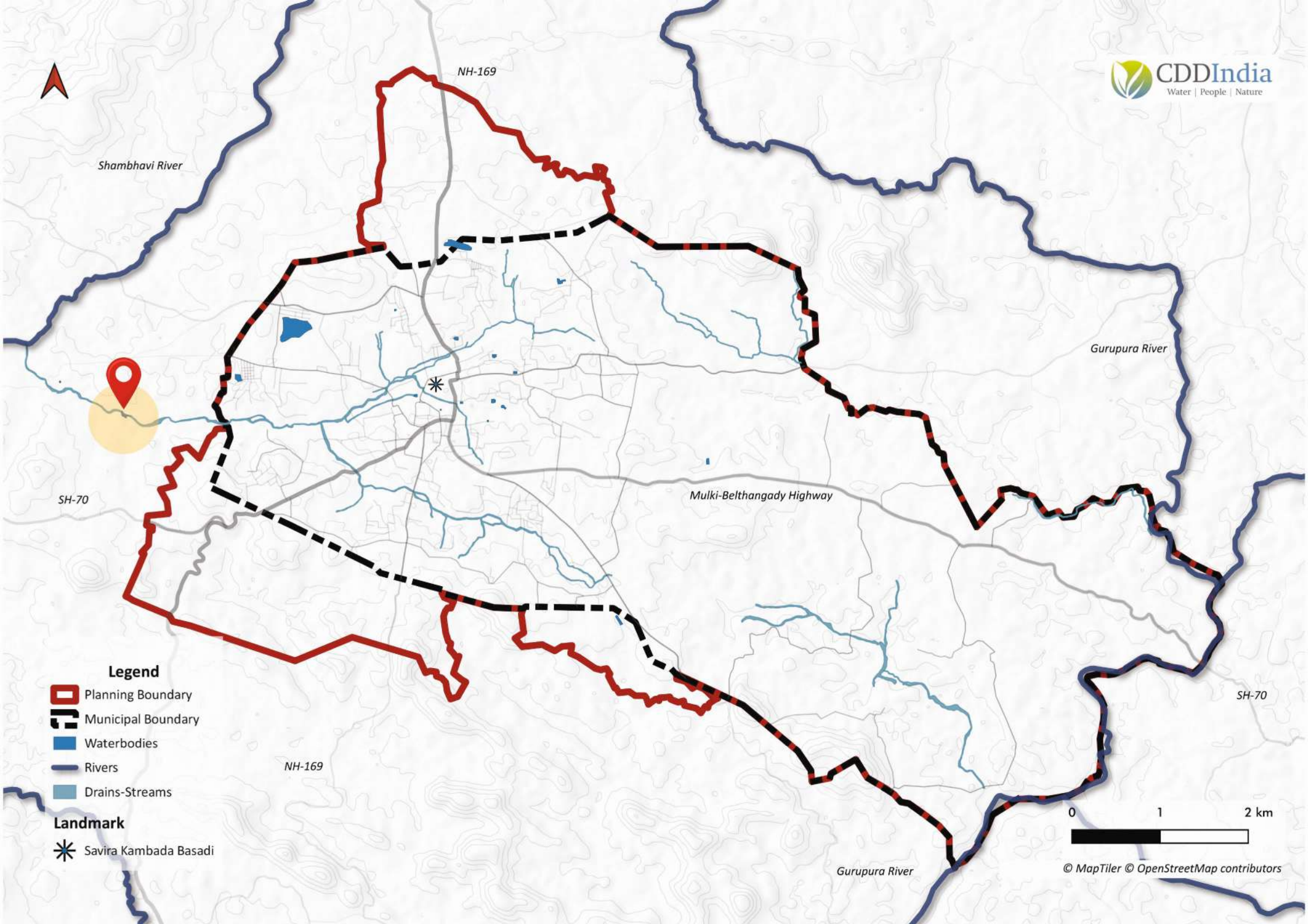
2014

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Umigundi Kere ಉಮಿಗುಂಡಿ ಕೆರೆ

ಉಮೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ತವಕ....
ಸೋಮನಾಥನು ಮಾಡಿದ
ಇಲ್ಲಿ ಜಳಕ....

Parameters	Data
Co-ordinates	13.070 °N, 74.965 °E
Other Names	-
Area	1.25 Acres
Village Name	Putthige
Survey No.	16
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2017
Appearance	Green

The lake holds a cultural significance as it forms one of the prominent stops during the annual procession of the Putthige Somanatheshwara Temple. It is said that Lord Shiva meets Uma (his consort Parvathi's another name) after taking a bath in this lake before proceeding forward in the procession.

Today however, the lake is undergoing gradual eutrophication as storm water from all over the town culminate at this point. The water further continues towards meeting Shambhavi River.

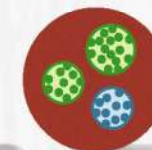
BIOTIC RICHNESS

SOCIO-ECONOMIC VALUE

THREATS

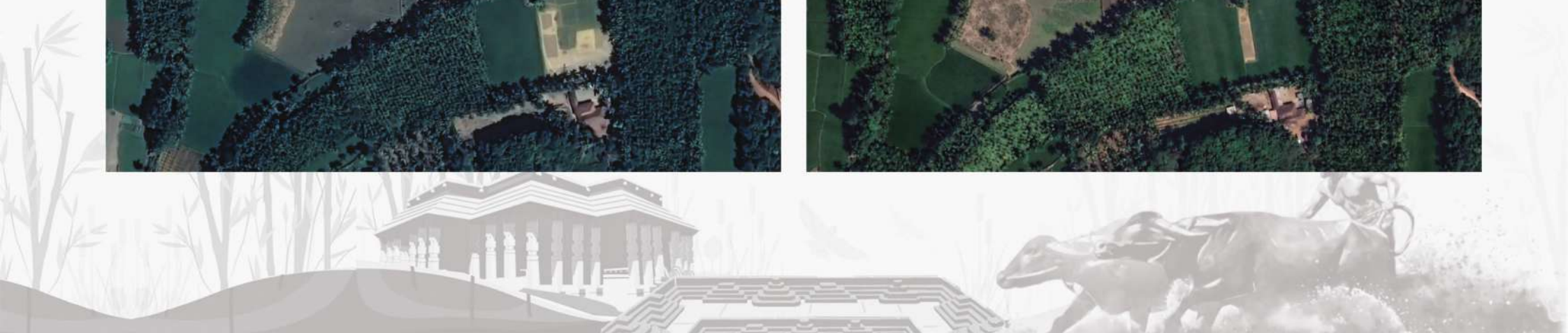

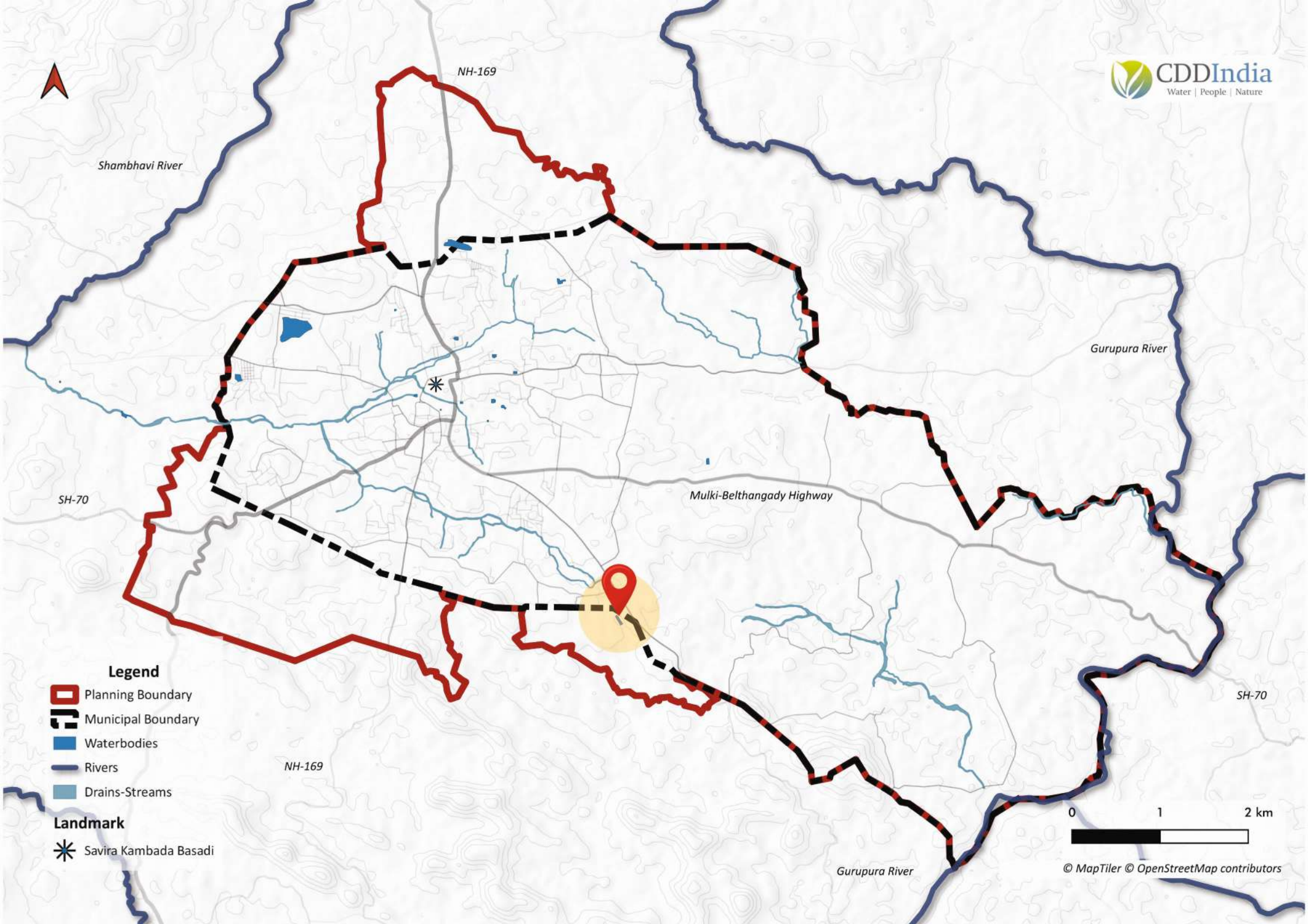
2014

Present

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Kempalaje Kere ಕೆಂಪಲಾಜೆ ಕೆರೆ

ಒಂದು ದೇವಿಯ ಕೆರೆ.....

Rejuvenated by Mangalore Refinery & Petrochemicals Ltd., Rotary Charitable Trust.

Parameters	Data
Co-ordinates	13.050 °N, 75.016 °E
Other Names	-
Area	0.825 Acres
Village Name	Hosabettu
Survey No.	102
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	2019
Appearance	Clear

This Kere is a part of one of the prominent Shri Kshetras of the area, the Kemplaje Durga Parameshwari Temple. This Kere was recently rejuvenated.

BIOTIC RICHNESS

SOCIO- ECONOMIC VALUE

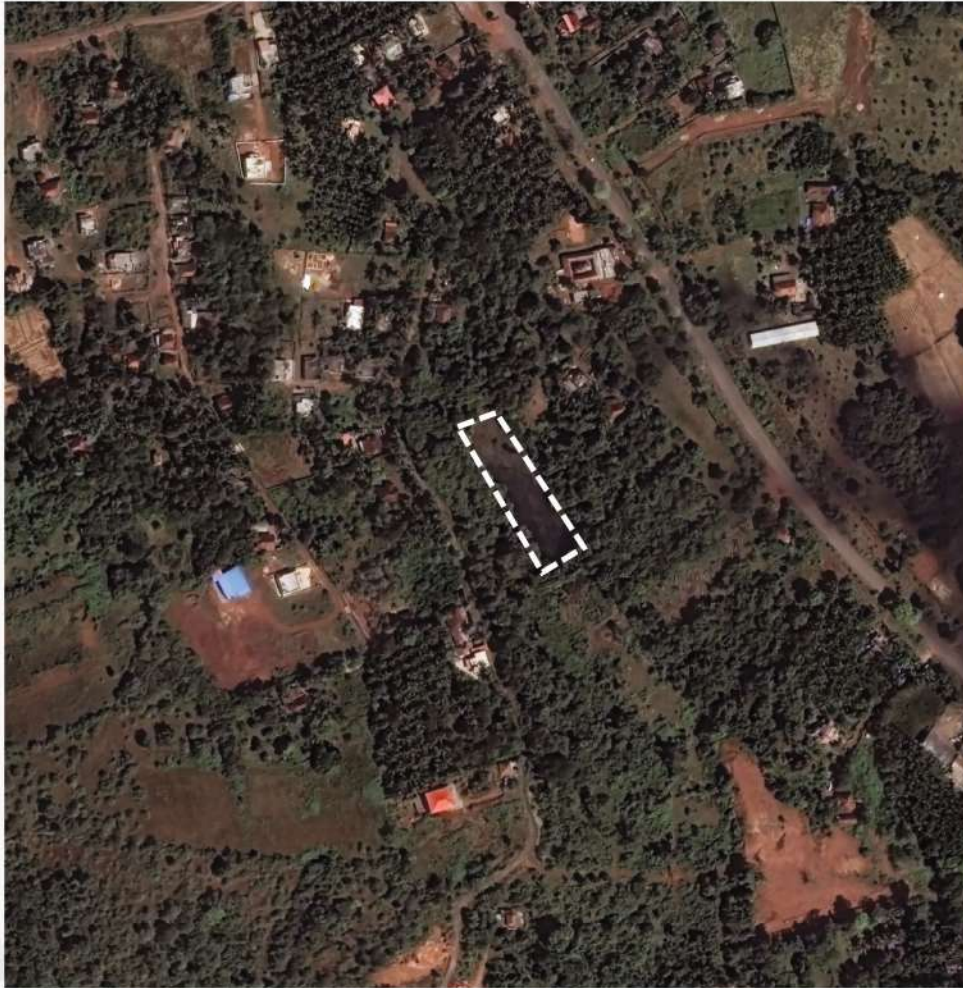
THREATS

No Threats observed.

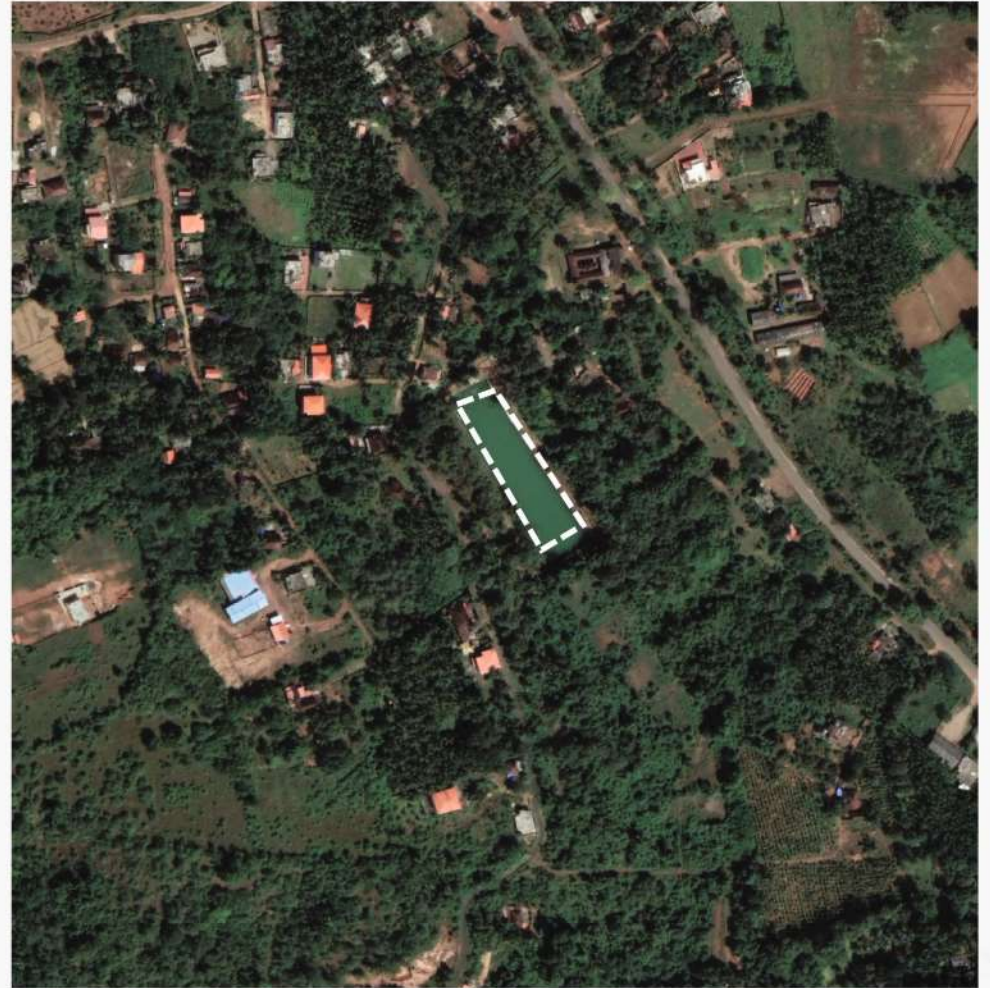

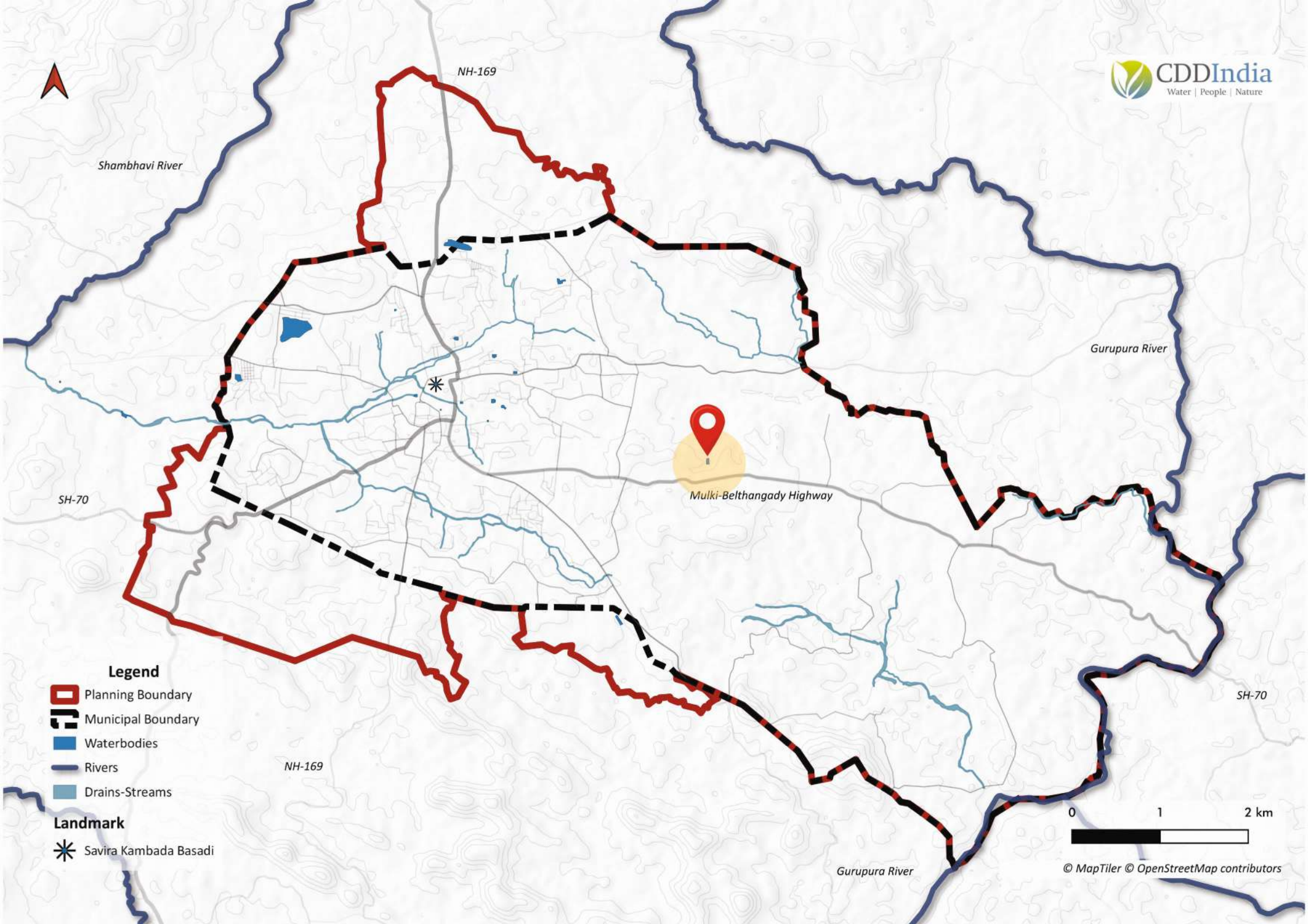
2016

Present

Shambhavi River

NH-169

Gurupura River

SH-70

Mulki-Belthangady Highway

SH-70

NH-169

Gurupura River

Legend

- Planning Boundary
- Municipal Boundary
- Waterbodies
- Rivers
- Drains-Streams

Landmark

- Savira Kambada Basadi

0 1 2 km

© MapTiler © OpenStreetMap contributors

Kalyani Kere ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕೆರೆ

ಒಂದು ಬಾರಿ ಗೋಮಾಳ.....
ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಜಲಪಾತದ
ಜಳ ಜಳ.....

Parameters	Data
Co-ordinates	13.070 °N, 74.965 °E
Other Names	-
Area	0.53 Acres
Village Name	Kallabettu
Survey No.	5/5
Year of creation	-
Year of Rejuvenation	-
Appearance	Dried at the time of visit

This Kere in Kallabettu is a cattle grazing field in the dry season and turns to be a small pool of water with waterfalls in the monsoons.

BIOTIC
RICHNESS

SOCIO-
ECONOMIC
VALUE

THREATS

2016

Present

INTERVENTIONS

While the lakes and tanks are in the present state owing to various factors, interventions are necessary to improve, conserve and manage them further. There are 5 types of interventions described in the present section such as engineering interventions, water quality related interventions, biodiversity management interventions, urban placemaking interventions and community engagement interventions. Each of the five types of interventions are elaborated upon with possible actions that can be incorporated for the lakes. However, it needs to be noted that the interventions presented here are extremely generic in nature and the interventions just serve as the first step to formulate solutions thinking thoroughly about the context the lake or the tank is set in.

Engineering Interventions

Removal of encroachments, boundary demarcation and fencing.

Clearance of weeds and desilting of lake.

Removal of solid waste accumulated and installation of screens.

Bund Construction.

Water Quality

Diversion and Treatment of wastewater flowing into the lake.

Constructed Wetlands or other Nature-based Systems.

Construction of sediment basins.

Composting of organic waste.

Biodiversity Management

Planting native species.

Bifurcation of community and conservation zone within the lake premises.

Tree-Tagging.

Bird-perching islands.

Urban Placemaking

Creation of walkways, cycling track and children's play area.

Installation of dustbins and seating structures in appropriate number and places.

Community Engagement

Installation of well-designed plaques highlighting the importance and history of lakes and tanks.

Organize clean-up drives and plantation drives.

Encourage Lake or Tank Groups.

Organising Bird Walks, Nature Walks at regular intervals for school and college students and the general public.

INTERVENTIONS

Lake	Interventions				
Kadala Kere					
Basavanakaje Kere					
Gouri kere					
Betkeri Kere					
Ontikatte Kere					
Theertha Kere					

Lake	Interventions				
Ankasaale Kere					
Chandrashe-kara Temple Kere					
Uliya Kere					
Puccheri Kere					
Umigundi Kere					
Kalyani Kere					

GLOSSARY

Abhishekam	Abhishekam means “cleansing” or “purifying”. It is a Hindu religious rite wherein liquid offering such as ghee, honey, tender-coconut water is poured on an idol or murti of the deity as a mark of devotion.	Kambala	Kambala is a folk sport and a traditional annual festival involving buffalo race in the muddy waters. It is widely practiced in coastal districts of Karnataka.
Basadi	A Jain Temple, the place of worship of Jain Community.	Kere	The Kannada word for a lake.
Bhattaraka	A Bhattāraka (lit. ‘holy one’) heads traditional Jain institutions. He is responsible for training scholars, maintenance of libraries, managing endowments, presiding over installation ceremonies and running Jain institutions.	Maagane	A Tulu word for collective. In the geographical and administrative context, it refers to a group of 12 villages.
Chowter/Chowta Dynasty	The Chowta dynasty was a Jain dynasty that ruled parts of the Tulu Nadu region, during the 12th – 18th centuries	Madaga	A term used for some of the lakes in the revenue files. Refers to a watershed area or a water collection area.
Daiva	A common term for local spirits or deities; a belief prevalent in the coastal parts of Karnataka	Nagabana	A type of sacred grove dedicated to the snake deities.
Devaala	The place of worship of a daiva.	Paramboke	A term used for some of the lakes in the revenue files. Refers to a piece of land meant for public use only, it cannot be owned privately.
Gomaala	A term used for some of the lakes in the revenue files. Refers to cow/cattle grazing area.	Shri Kshetra	Refers to a land of significant historical, cultural and religious importance.
		Socio-Ecological Memory	Signifies the link between social, cultural, and ecological dimensions of a community.

© CDD India

Rotary Charitable Trust ®

